

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 18 januari justerades.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Förste vice talmannen anmälde att utdrag ur prot. 2023/24:22 för tisdagen den 6 februari i ärende om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2023/24:405

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:405 Ekonomisk kompensation till företag drabbade av svinpestrestriktionerna
av Åsa Eriksson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 februari 2024.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade arrangemang.

Stockholm den 6 februari 2024

Klimat- och näringslivsdepartementet

Ebba Busch (KD)

Enligt uppdrag

Jonas Pontén

Rättschef

Interpellation 2023/24:407

Till riksdagen

Interpellation 2023/24:407 Karensavdraget

av Isabell Mixter (V)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 27 februari 2024.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade engagemang.
Stockholm den 7 februari 2024
Socialdepartementet
Anna Tenje (M)
Enligt uppdrag
Andreas Krantz
Expeditionschef

Interpellation 2023/24:432

Till riksdagen
Interpellation 2023/24:432 Alla kommuners ansvar för integrationen
av Adrian Magnusson (S)
Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 5 mars 2024.
Skälet till dröjsmålet är redan inbokade engagemang.
Stockholm den 7 februari 2024
Arbetsmarknadsdepartementet
Johan Pehrson (L)
Enligt uppdrag
Kerstin Bynander
Expeditionschef

§ 4 Anmälan om faktapromemoria

Förste vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:
2023/24:FPM36 Lagstiftningspaket om försvar av demokratin
COM(2023) 637, COM(2023) 636 till konstitutionsutskottet

§ 5 Ärende för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:
Redogörelse
2023/24:VPN1 till konstitutionsutskottet

*Svar på
interpellationer*

§ 6 Svar på interpellation 2023/24:316 om extra stöd till barn i samhällsvård

Anf. 1 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):
Herr talman! Marcus Wennerström har frågat mig på vilket sätt jag, inom mitt ansvarsområde, avser att arbeta för att barn i samhällsvård ska få det stöd som behövs för att klara skolgången. Marcus Wennerström har också frågat mig vilka åtgärder jag, inom mitt ansvarsområde, ser att staten kan ge kommunerna för att stödja skolor som tar emot barn i samhällets vård.

Det är sedan lång tid känt och dokumenterat att barn och unga i samhällets vård har låga utbildningsresultat. Forskning visar samtidigt att goda skolresultat är en mycket viktig skyddsfaktor för barn och unga i samhällets vård.

Att säkra en god utbildning för barn och unga i samhällets vård är en angelägen fråga som är nära sammanlänkad med kvaliteten i vården av barn i samhällets vård. Exempelvis visar studier att det finns ett tydligt samband mellan antal placeringstillfällen och placerade barns och ungas skolresultat samt utbildningsnivå. Ju fler placeringstillfällen, desto sämre skolresultat.

Utredningen om barn och unga i samhällets vård har haft i uppdrag att bland annat analysera vad som krävs för att placerade barn och unga ska få en väl fungerande skolgång. I november 2023 överlämnade utredningen sitt betänkande *För barn och unga i samhällsvård*. I betänkandet lämnas flera förslag som syftar till att tydliggöra ansvaret och öka förutsättningarna för en obruten skolgång. Betänkandet remissbehandlas för närvarande, och jag vill inte föregripa beredningen av utredningens förslag.

Regeringen genomför stora satsningar för att stötta skolorna i arbetet med att ge elever tillgång till effektiva stödinsatser i rätt tid. Det handlar bland annat om att ge skolorna bättre möjligheter att anställa fler speciallärare och inrätta fler särskilda undervisningsgrupper.

Av Tidöavtalet framgår att det ska göras en bred reform för att förbättra elevhälsan och att elevhälsans vårduppdrag bör återupprättas. En elevhälsogaranti införs med målet att öka tillgängligheten till elevhälsan.

Genom satsningen på så kallade skolsociala team förbättrar regeringen huvudmännens möjligheter att stärka samverkan mellan skola och socialtjänst och öka skolnärvaron för eleverna.

Anf. 2 MARCUS WENNERSTRÖM (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Den ljusnande framtid är vår. Så heter det i *Studentsången*, och precis som statsrådet är inne på är en fullgången skola en av de bästa investeringarna en ungdom kan ha för att framtiden ska bli ljus. Samtidigt ser vi att möjligheterna till en fullt genomförd skolgång ser väldigt olika ut.

Tittar vi mer specifikt på gruppen barn och ungdomar som placeras i samhällets vård ser vi väldigt oroande siffror. Jag tog del av statistik gällande ungdomar födda 1995–1997. Där visade det sig att av barn och unga som varit placerade i minst fem år i familjehem är det bara 60 procent av flickorna som uppnår behörighet till gymnasiet. För pojkarna är siffran 52 procent. Tittar vi i stället på HVB-placerade ser vi att det är 40 procent av flickorna och 33 procent av pojkarna. I populationen som helhet var motsvarande siffror för dem som gick ut grundskolan 2015 i stället 88 procent respektive 79 procent.

Skillnaden är enorm, vilket är djupt problematiskt. Statistiken innebär dock att vi har en specifik och avgränsad grupp som det går att arbeta med. Det betyder att vi kan ta tag i och försöka att bekämpa problemet.

I Uppsala kommun har det under ett par år bedrivits ett pilotprojekt för att skapa extra stöd till just barn i samhällets vård när de introduceras till kommunens skolor. Projektet har varit lyckat, och sedan årsskiftet håller det på att breddinföras i Uppsala kommun.

Kärnan i det handlar just om skolstarten, alltså när ett barn, utifrån en ny placering, kommer in i skolan. Genom kommunens elevhälsa sätter man ihop ett speciellt team kring eleven, där läraren får stöd i att samla in information om elevens skolbakgrund. Man möter eleven, man ordnar med praktiska göromål, man observerar och om eleven har extra stora behov skjuter man till ytterligare resurser.

Men det som fastnade extra vid just det verksamhetsmötet var det relationsskapande arbetet som de också sätter fokus på. I teamet som jobbar med eleven ingår också en utbildad lärare som kommer till klassen och först har möten med eleven som placeras. Denna lärare är också i klassen för att kunna avlasta den mottagande läraren så att läraren, som ska bygga den långsiktiga relationen med eleven, har möjlighet att kliva åt sidan och skapa de viktiga förutsättningarna för att eleven ska kunna komma in i klassen.

Jag tycker att det var ett väldigt fint exempel på hur man kan ta initiativ och arbeta för att med ganska små medel stärka kretsen kring de här barnen som placeras i samhällets vård. Med anledning av det skulle jag vilja höra om regeringen, via statsrådet, ser att det finns ytterligare behov av att stärka arbetet kring de barn och ungdomar som placeras i samhällets vård.

Anf. 3 MONA OLIN (SD):

Herr talman! Alla barn och ungdomar ska ha en trygg uppväxt. Det är främst föräldrarnas ansvar. Men det vilar även ett stort ansvar på skolan och på samhället.

Den statliga barn- och ungdomsvården ska vara utformad så att också de ungdomar som av någon anledning inte har eller har haft en trygg uppväxt genom vård, trygghet och utbildning ska ges en ljus framtid och framtidshopp.

Sverigedemokraterna och regeringen har nu tagit stora kliv för att säkerställa detta. Det är positivt att en utredning för att reformera den statliga barn- och ungdomsvården tillsätts av regeringen tillsammans med Sverigedemokraterna.

Det är ett välkänt faktum att den statliga barn- och ungdomsvården inte har hängtt med i samhällsutvecklingen. År 1999, när den slutna ungdomsvården infördes, fanns det ingen rimlig möjlighet för någon att förutspå hur verkligheten skulle se ut 25 år senare. Kanske borde man ha agerat tidigare – kanske skulle man ha tagit hänsyn till förändringar i samhället och reformerat Sis verksamhet tidigare. Det vi har framför oss nu är bland annat ett ökat vårdbehov hos barn och unga inom samhällsvården, en grov brottslighet som kryper allt längre ned i åldrarna och allvarliga brister inom Sis verksamhet.

Som det ser ut i dag täcker Sis verksamhet upp för psykiatrins brister. Sis har ett brett uppdrag att möta barn och unga med olika behov, men vi ser att just dessa barn och unga oftast har ett tyngre vårdbehov och att gruppen unga med allvarliga psykosociala och psykiska tillstånd i dag placeras inom Sis verksamhet.

Herr talman! Det vittnas om att flera av dessa ungdomar egentligen borde ha placerats inom barn- och ungdomspsykiatri men att kommunerna i sitt arbete inte får in ungdomarna på bup och då väljer att i andra hand placera dem på Sis. Det är till och med tveksamt om Sis egentligen har ett lagstadgat uppdrag att möta unga med ett så starkt behov av psykiatri.

I utredningsuppdraget ingår att analysera orsakerna till bristerna i vårdkvaliteten och att föreslå vilka kärnuppdrag verksamheten ska ha. Hur ser ministern på att ungdomar i brist på tillgänglighet på BUP i stället placeras på Sis, och vilka åtgärder kommer att vidtas för att detta inte ska fortsätta?

Prot. 2023/24:68
8 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 4 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Jag tackar ledamöterna för frågorna. Jag tycker att detta är en oerhört angelägen interpellation, för vi vet att barn och unga utsätts för stora risker när de hamnar i samhällets vård. Vi vet också att de barn och unga som finns i samhällets vård har sämre utbildningsresultat än andra. Detta är problematiskt och fullständigt oacceptabelt – om det är några barn som ska ha extra stöd och hjälp genom sin uppväxt är det just dessa barn.

Vi vet att det finns många preventionsfaktorer, men det finns två som är särskilt tydliga.

Det gäller att stödja familjen. Samhället behöver stötta familjen. Redan när barnet placeras finns det ökade riskfaktorer, trots att det är motsatsen till vad vi skulle vilja se. Satsningen på föräldraskapsstöd är mycket viktig. Det är ett forsknings- och evidensbaserat sätt att möta detta.

Det handlar också om skolan. Jag önskar att vi hade kunnat vaccinera alla barn mot att till exempel ha föräldrar med missbruksproblematik eller psykisk ohälsa, men tyvärr tror jag inte att detta är möjligt. Det gör att vi måste förbereda oss och vässa oss inför en framtid där vi ska ha en helt annan barn- och ungdomsvård än vad vi har i dag. Dagens barn- och ungdomsvård håller inte måttet.

Skolan är alltså den andra stora preventionsfaktorn; det visas tydligt i forskningen. Det handlar också om sunt förnuft. Har man klarat sin skola har man möjligheter att fatta beslut som för en vidare i livet och tar en bort från den situation man kanske just då befinner sig i. Därför är skolan otroligt central i regeringens arbete för att stärka olika preventionsfaktorer.

Det finns flera delar i detta. En av de absolut viktigaste, som jag vill lyfta upp i det här inlägget, är de skolsociala teamen. För första gången kommer vi att få se en breddutbyggd samverkan mellan socialtjänsten och lärarna. Detta är delvis en ny arena för våra socialsekreterare, som ska finnas inne på skolorna, men jag har väldigt stora förhoppningar. När jag reser runt och träffar socialtjänster och skolor runt om i landet försöker jag uppmana dem att våga vara modiga och utforma detta så att resurserna används för att verkligen möta de barn som är placerade i skolan.

Jag är gammal lärare och har befunnit mig i situationen att jag får ett samtal på morgonen där det meddelas att det kommer en ny elev till klassen. Det kommer unga människor som inte sällan har blivit ganska svikna av vuxenvärlden många gånger tidigare. De kan vara ganska tuffa och kanske burdusa, för de har gått igenom den här processen så många gånger förut.

Jag vill säga något om alla omplaceringar som sker i dag, bland annat när det gäller familjehem. Ju fler omplaceringar det blir, desto större är risken att man misslyckas. Därför är detta så mångfasetterat. De skolsociala teamen och en ökad satsning på elevhälsan är viktiga saker, liksom att vi får en bättre matchning av familjehemmen.

Jag återkommer gärna ytterligare till Mona Olins fråga. Det är dock så att denna utredning tar fasta på ökat stöd bland annat när det gäller psykisk hälsa och även tar väldigt viktiga utgångspunkter i att utveckla skolan.

Anf. 5 MARCUS WENNERSTRÖM (S):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för hennes andra inlägg.

Apropå inlägget från Sverigedemokraterna vill jag säga att det är viktigt att vi pratar om samma saker. Jag uppfattade det som att inlägget från Sverigedemokraterna handlade om den vård som bedrivs på Statens institutionsstyrelses boenden. Det är nog så angeläget att tala om Sis, men det som jag försöker att lyfta fram här handlar om barn som är placerade på HVB-hem och i familjehem. Det är två lite olika frågor i relation till grundtemat, det vill säga hur man säkerställer en bra skolgång för dessa ungdomar.

Precis som statsrådet var inne på är det i många kommuner till viss del oprövad mark att försöka få till ett nära, välfungerande och välsmytt arbetssätt mellan skola och socialtjänst. I Uppsalaexemplet kan vi tydligt se att man lyfter in boendet, det vill säga familjehemmet eller HVB-hemmet, i samverkansarbetet så att det blir en trojka för att få ihop helheten. Man gav exempel på att man har kunnat hjälpa till med att komma ut till ett HVB-hem eller familjehem för att bedriva undervisning där som en tröskelsänkare för att eleven sedan ska kunna komma till skolan.

Resultatet blir att elever som aldrig har varit i skolan helt plötsligt börjar dyka upp och att elever som inte har haft några betyg får betyg. Det är en enorm resa för dessa barn, som så många gånger har blivit svikna av hela vuxenvärlden. De har aldrig känt något stöd, men helt plötsligt kan vi institutionalisera att det finns en kraft i samhället som ser barnen och ger dem en möjlighet att växa som individer.

Statsrådet nämnde att skolstödet är en otroligt viktig faktor. Jag tycker att detta är viktigt. Jag vill också göra en poäng av det man har gjort i Uppsala med att identifiera placeringstillfället som ett gyllene ögonblick.

Ibland händer det, precis som statsrådet var inne på, att det kommer ett samtal på morgonen där det meddelas att någon har akutplacerats. Vi behöver ta ansvar för att få till en så obruten skolgång som möjligt. Ganska ofta har man dock en viss framförhållning, och då blir det ett arbete där man ser både veckan före och de initiala veckorna som gyllene ögonblick för att skapa en positiv relation mellan eleven och den skola som kommer att vara en stor och viktig del av ungdomens vardag.

Statsrådet får gärna utveckla hur skolsociala team eventuellt passar in i ett sådant arbetssätt, hur styrd idén är med skolsociala team och vad man skulle kunna utveckla framåt. Jag tror att vi kan lära något av Uppsala som kan användas även i andra delar av landet.

Jag kan inte låta bli att fundera på exemplet statsrådet nämnde när det gäller den korta framförhållningen och den ostyrrelse vi har på HVB-marknaden, även kopplat till familjehem. I veckan meddelade statsrådet att det kommer förändringar vad gäller både Sis och HVB-hem. Statsrådet får gärna utveckla vilka delar av HVB-hemsproblematiken det gäller. Kan vi få en bättre och tydligare struktur som också gör att det inte alltid är samma skolor som får ta emot dessa ofta väldigt resurskrävande elever?

Anf. 6 MONA OLIN (SD):

Herr talman! Den statliga barn- och ungdomsvården ska garantera en trygg och ändamålsenlig vård för placerade barn och unga. Så ser det tyvärr inte ut, och det är en av anledningarna till att utredningen har tillsatts. Inga barn och unga i samhällets vård i familjehem, HVB-hem eller inom Sis ska riskera att utsättas för fysiskt eller psykiskt våld, missbruk eller sexuellt utnyttjande av andra placerade eller den personal som ska skydda dem. De som har blivit utsatta för något av detta och de som fortfarande blir det kommer att bära med sig övergreppen under lång tid framöver, kanske hela livet.

Vad anser ministern behöver göras för att säkerställa att dessa barn och ungdomar i högre grad erbjuds stöd och eftervård?

Anf. 7 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Låt mig än en gång understryka att när samhället tar på sig det stora ansvaret att bland annat fatta beslut om LVU och omhänderta ett barn, något av det mest ingripande samhället kan göra, åtar sig samhället sig också en omfattande skyldighet att ha en kvalitativ vård.

I mitt uppdrag önskar jag dagligen att väldigt mycket mer hade gjorts tidigare, för det är en skam för Sverige att dagens barn- och ungdomsvård fungerar så illa. Det spelar nästan ingen roll vilken sten regeringen och jag lyfter på, för just nu fungerar ingen del i kedjan. Därför är det viktigt att understryka att vi nu tar ett samlat grepp om hela vårdkedjan och lägger ett stort och tydligt fokus på tidigt och förebyggande arbete, för man kan tidigt identifiera dessa barn och familjer. Man ska sedan följa dem hela vägen, från en stark förskola och framåt. Förskolan är oerhört betydelsefull för att barn ska få en bra start inför grundskolan.

Herr talman! Jag väntade genom hela Marcus Wennerströms anförande på att det skulle komma en inbjudan till Uppsala. Men jag är fräck nog att bjuda in mig själv, och jag hoppas att ledamoten kan tänka sig att leda denna studieresa. Jag tycker att det låter oerhört intressant och precis i linje med vad regeringen skulle vilja se hända runt om i landet.

Jag hoppas att varje rektor, socialchef och utbildningschef ser de skol-sociala teamen som den tillgång de kan komma att bli. Icke att förglömma ska man också föra ihop olika kulturer från socialtjänst och skola. Jag tror att ett plus ett kommer att bli betydligt mer än två i detta fall, för förutsättningarna finns om det görs på rätt sätt.

För barn och unga i familjehem, HVB-hem eller Sis-hem är skolan ofta särskilt jobbig, och de har sällan positiva erfarenheter av den. Därför är jag stolt och glad över att de utredningar som presenterats nu påbörjar sitt arbete och att HVB-utredningen ska titta specifikt på en högre grad av differentiering och bättre stöd, där skolan är en viktig del. Den framtida myndighet vi nu känner som Sis kommer att ha ett starkt fokus på skolan, vilket framgår tydligt av direktiven. Här är också ett tydligt fokus på att ingen del av vårdkedjan fungerar, och när det gäller den viktiga eftervården ser regeringen att den hör ihop med en stark framväxt av fler och förstärkta familjehem och fler behandlingsfamiljer.

För första gången på hur många årtionden som helst finns det en röd linje genom hela regeringens arbete. Det handlar om tidigt, förebyggande arbete men också om att stödja med evidensbaserade metoder hela vägen

för att de barn och unga som även i framtiden behöver samhällets vård ska kunna tas om hand.

Anf. 8 MARCUS WENNERSTRÖM (S):

Herr talman! Det var inte min mening att vara oförskämd, utan jag kan här i talarstolen nu publikt och dokumenterat bjuda in statsrådet. Jag ska försöka arrangera en resa till Uppsala där vi tillsammans kan träffa dem som har startat detta fantastiska projekt och se vad vi kan lära för att få en bättre och välfungerande skolgång för samhällsplacerade barn framöver.

Statsrådet tog upp eftervården. Jag vet att jag tjarar om mitt exempel, men barnen i Uppsala kanske inte har sin sluthållplats där utan placeras av olika skäl om gång på gång. En viktig del i arbetet är då att när ett barn placeras om eller när socialtjänstinsatsen upphör finns teamet med vid överlämningen till den som ska ta över. Här tar Uppsala alltså ett ansvar för det som kommer efteråt.

Jag vill tro att vi går mot en reform. Utredningen som ligger till grund för regeringens arbete initierades under förra mandatperioden, och det är jättebra att arbetet tas vidare och fortsätter. Det kommer säkert att finnas politiska skiljelinjer som vi vill fokusera på, men eftersom det handlar om barn och unga måste vi se bortom politiken. Jag har försökt att fokusera på det positiva och lyfta upp positiva exempel, för jag tror att genom att fokusera på det positiva kan vi som beslutsfattare och makthavare skapa en ljusare framtid.

Anf. 9 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Herr talman! Det är jag också helt övertygad om. Det finns mycket vi kan vara oense om, men när det gäller de långsiktiga förutsättningarna för att stötta och hjälpa samhällets mest utsatta barn och ge dem en framtid bör vi visa politisk mognad och respekt för både dessa barn och alla de yrkesgrupper som arbetar runt dessa barn. Låt oss visa dem att vi nu försöker bygga en långsiktigt alltmer hållbar katedral av trygghet och säkerhet för utsatta barn.

Jag ser därför fram emot att åter styra kosan mot Uppsala. Jag har varit där en hel del de senaste månaderna, och det finns mycket att ta del av där, inte minst när det gäller situationen i de stadsdelar i Uppsala där man dessvärre har mångårig erfarenhet av långtgående gängkriminalitet. Detta tar vi också utgångspunkt i när vi utformar den politik och de förslag vi arbetar med.

Överlag är det viktigt att lyfta de positiva exemplen. Jag vill återigen understryka ledamotens ord om detta. För mig är det nästan ofattbart att det, i det här förhållandevis lilla landet, är så svårt att sprida de goda exemplen på ett sådant sätt att de används och får effekt i fler kommuner eller områden.

Det är nu viktigt att jobba med både långsiktighet och framförhållning, något vi i dag inte ser finns, för att kunna stärka dessa barn och unga. Där kommer regeringen att ha ett mycket starkt fokus på skolan för att säkerställa att den viktiga preventionsfaktorn finns med.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M):
Herr talman! Annika Hirvonen har frågat mig

*Svar på
interpellationer*

1. om jag, inom mitt ansvarsområde, och Sveriges regering avser att vidta åtgärder för att de sista lokalanställda ska kunna få sina skyddsskäl prövade på ett likvärdigt sätt eller åtminstone på liknande premisser som sina kollegor som i dag har fått skydd i Sverige
2. om jag, inom mitt ansvarsområde, och regeringen avser att säkerställa att personer i denna grupp som bedöms ha skyddsskäl får den hjälp de behöver för att kunna ta sig till Sverige
3. om jag, inom mitt ansvarsområde, och regeringen avser att ta initiativ för att säkerställa en permanent ordning som gör att lokalanställda kan lita på att de inte riskerar sina liv för att de tar anställning för just Sverige.

Tolkar och andra lokalanställda har varit mycket värdefulla och gjort viktiga insatser till stöd för Försvarsmaktens uppdrag under insatsen i Afghanistan. Under 2013 och 2014, i samband med att den Natoleda insatsen Isaf avslutades, genomförde Försvarsmakten tillsammans med Migrationsverket ett gediget arbete för att vidarebosätta skyddsbehövande tolkar och andra lokalanställda. Försvarsmakten har därefter inte haft någon egen lokalanställd personal i Afghanistan.

Efter talibanernas maktövertagande genomfördes en komplex evakueringsinsats under hösten 2021. Inom ramen för regelverket för vidarebosättning kunde tolkar och andra lokalanställda med skyddsbehov beviljas uppehållstillstånd i Sverige. Evakueringsinsatsen avslutades i december 2021.

Ambitionen är fortsatt att de personer som före december 2021 anförts att de är i akut behov av skydd på grund av sitt arbete för den svenska Försvarsmakten i Afghanistan ska kunna utredas av behöriga myndigheter.

Anf. 11 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! Situationen i Afghanistan efter talibanernas maktövertagande är mycket svår – för kvinnor och flickor som nekas möjlighet att fortsätta sin skolgång eller gå till arbetet och för minoriteter som förföljs av talibanerna. I ett särskilt akut läge befinner sig personer som arbetat för de militära styrkor som under många år bekämpade talibanerna i Afghanistan. Jag har personligen blivit kontaktad av före detta medarbetare till svensk militär som nu flyttar, gömmer sig eller håller sig undan talibanerna av rädsla för sina och sina familjers liv.

Detta gäller förstås även personer som jobbat för andra länders försvarsmakter. Vi har också hört och sett hur många andra länder, däribland Tyskland, Storbritannien och USA, efter 2021 fortsatt att lyfta ut personer som arbetat för deras försvarsmakt, även om det varit under en kort tid.

Sverige har inte fortsatt. Ett femtiotal personer som arbetat för svensk militär befinner sig kvar i Afghanistan och lever nu i livsfara, liksom deras familjer. Dessa personer skiljer sig inte alls från de personer som Sverige

har hjälpt ut ur Afghanistan under de två tidsperioder då Sveriges regering har hjälpt personer som jobbat för svensk militär att komma därifrån. Det är slumpen som avgjort att just dessa 50 har blivit kvar.

Det går att hjälpa dem ut; det visar andra länders insatser. Det krävs dock vilja och beslutskraft. Jag uppfattar att Pål Jonson nu säger att hans ambition är att även dessa kvarvarande personer ska kunna komma ut ur Afghanistan. Jag hoppas att han också inkluderar deras familjer. I många fall är familjerna lika riskutsatta på grund av familjemedlemmens arbete.

En person som hamnat i just sådan livsfara berättade att han när han skrev under anställningsavtalet tänkte: Jag hoppas att jag inte skriver på min dödsdom nu.

Då hoppades förstås alla att talibanerna en gång för alla skulle bekämpas och att Afghanistan skulle bli en frihetlig demokrati med mänskliga rättigheter för både kvinnor och minoriteter. Detta har misslyckats.

Det här kan hända även i framtiden. Varje land bör ta det ansvar som moraliskt åligger det när man anställer personer så att de inte på grund av sin anställning hamnar i livsfara om det inte blir som man hoppats – att förtryckarna förlorar makten. Sverige har precis om andra länder ett moraliskt ansvar. Jag vill veta mer om hur försvarsministern avser att agera konkret för dessa individer men också för en permanent ordning, så att detta inte upprepas.

Anf. 12 STEFAN OLSSON (M):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka ledamoten Hirvonen för engagemanget i denna fråga. Tack vare interpellationen får riksdagen en möjlighet att ta del av en lägesrapport från regeringen. Jag vill därför också på samma sätt rikta ett varmt tack till försvarsministern för hans engagemang i saken och för den information som nu lämnas.

Frågan om vilket ansvar Sverige har för tidigare lokalanställda som har arbetat för svenska Försvarsmakten i militära insatser och därigenom kommit att hamna i en situation där andra ser dem som förrädare som har kollaborerat med fienden har varit en ovanligt segdragen följetong. Frågan aktualiserades första gången sommaren 2012 – ja, så länge sedan är det faktiskt. Allt började med att de tolkar som tjänstgjorde för den svenska Isafinsatsen i Mazar-e Sharif skrev ett brev där de frågade om Sverige kunde hjälpa dem när insatsen skulle avvecklas. Regeringen visste då inte vad den skulle göra och svarade olyckligt att den inte kunde göra undantag just för lokalanställda från Afghanistan.

Därefter följde en folklig debatt, och regeringen kom snabbt att ändra sig. Myndigheterna fick i uppdrag att på smidigaste sätt slussa in dem med skyddsbehov till Sverige via kvotflyktingsprogrammet. Men även om viljan var god blev genomförandet desto sämre. Ett flertal tolkar, som alla kunde visa att de hade tjänstgjort för den svenska Försvarsmakten, blev kvar.

Denna grupp levde sedan under många år i stor osäkerhet. När USA drog sig ur sommaren 2021 blev situationen panikartad. Ett nytt beslut om evakuering togs i all hast, men inte heller denna blev fullständig. Evakueringen hade ett slutdatum, den 31 december 2021. Följden blev att människor som arbetat för Sverige blev kvarlämnade även denna gång.

Herr talman! Av försvarsministerns inledande ord framgår att regeringen nu arbetar med frågan igen. Eftersom jag personligen har varit engagerad i denna sak under mycket lång tid vill jag därför skicka med några ord till stöd för det kommande arbetet.

Först och främst finns inget skäl att misströsta och tänka att uppgiften är alldeles för stor och för svår att lösa. Andra länder som också hade trupp i Afghanistan brottas med samma problem. Vi kan lära av dem och hjälpas åt.

Vidare finns heller inte någon anledning att tro att juridiken skulle vara särskilt komplicerad. Sverige har redan genomfört två tidigare evakueringar. De juridiska redskapen finns redan. De ligger i ett skåp någonstans i Regeringskansliet, och det är bara att plocka fram dem.

Slutligen vill jag påminna om att frågan bara kan lösas om den löses ordentligt, i grunden. Att vi nu är inne på tolfte året med debatt om de afghanska tolkarna beror på att tidigare regeringar helst har velat att frågan ska försvinna av sig själv, att den ska dunsta och tyna bort. Detta har visat sig vara en felaktig tro. Det kan förvisso förklaras av att jag själv har varit med och hållit den vid liv, som aktivist, men jag har verkligen inte varit ensam. Frågan har levt sitt eget liv och kommer att fortsätta att göra det fram till den dag då myndigheterna tar tag i frågan ordentligt. Det är inte konstigare än så.

Herr talman! Jag ser fram emot att följa regeringens arbete med denna fråga och står som alltid till tjänst med kunskap om vad som hänt tidigare i ärendet, om detta skulle behövas.

Anf. 13 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag tackar Annika Hirvonen för interpellationen och Stefan Olsson för ett långvarigt engagemang i en angelägen fråga.

För att börja med det principiella tror jag inte att det finns några konfliktytor i att det är rimligt att personer som tar stora risker för Sverige utomlands, oavsett om de är soldater, lokalanställda eller tolkar, har en speciell ställning. De har gjort stora uppoffringar och tagit risker för Sverige. Detta är mycket rimligt och något som jag tror att vi alla i grunden är helt ense om.

Det har också gjorts åtgärder, och jag har nämnt det som skedde 2014 och 2021. Under framför allt sommaren och början av hösten 2021, då jag var i opposition, uttryckte jag oro över att det gick långsamt med besked kopplat till evakueringsplaner för den svenska ambassaden i Kabul men också för lokalanställda och militärtolkar. Då var det Annika Hirvonens parti som satt i regeringsställning.

Jag kommer ihåg, Annika Hirvonen, att ni i Miljöpartiet, när vi i socialförsäkringsutskottet hotade med att föreslå ett utskottsinitiativ för att få igång processen, faktiskt öppnade för att stödja oppositionen. Nu blev det inget utskottsinitiativ, utan den förra regeringen kom slutligen igång med evakueringen av de afghanska tolkarna och en stor evakuering av skyddsbehövande i Afghanistan i samband med talibanernas övertagande. Man skötte det väl när man väl kom igång, men man var långsam med att inleda den evakueringsinsats som var helt nödvändig att göra.

Det besked jag har i dag är att vi arbetar med denna fråga. Vi har också kontakter med myndigheter i frågan. Jag vill dock understryka något. Jag tror, Stefan Olsson, att det finns ett modus operandi. Vi har arbetat med

det förut, och vi har naturligtvis möjligheten till vidarebosättning och de 900 platser som är allokerade.

Det som är riktigt svårt med detta är situationen på marken i Afghanistan, att säkerhetsläget där är mycket allvarligt, att vi inte har någon ambassad i Kabul och att det är mycket svårt att verka i Afghanistan. Detta är en realitet som vi måste förhålla oss till och som ökar komplexiteten i arbetet.

Annika Hirvonen gjorde en jämförelse, och det stämmer till del att Tyskland, Storbritannien och USA har fortsatt arbetet efter december 2021. Bara för att sätta det i proportion: De har haft många fler lokalanställda än vad Sverige har haft.

Detta handlar i grunden om lokalanställda som arbetade som tolkar eller annat åt Försvarsmakten för tio år sedan eller längre tillbaka i historien. Det är dessa personer som vi har ett arbetsgivaransvar för. Från 2015 och framåt har vi inte haft arbetsgivaransvar för tolkarna, utan de har varit anställda av Tyskland och har en annan ställning.

Jag utesluter inte att såväl tolkar som deras anhöriga kan få sina skyddsskäl prövade. Jag tycker att detta är rimligt, och vi arbetar vidare med frågan.

Anf. 14 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! Jag är väldigt glad för att Pål Jonson uttrycker att vi ser likadant på denna sak och att vi har ett ansvar för dem som har riskerat sina liv i Afghanistan genom att hjälpa de svenska trupperna på olika sätt, som tolkar eller lokalanställda. Detta är viktigt, och det är ett uttalande som förpliktar.

Jag är också väldigt glad för Stefan Olssons långvariga engagemang och att vi kan tala om denna viktiga fråga i en sådan samsyn. För oss i Miljöpartiet har detta varit en fråga där vi har varit beredda att agera oavsett färg på den minister vi för tillfället har, när vi har upplevt att man inte har tagit detta på allvar.

När vi pratar om att hjälpa utsatta personer i Afghanistan tror jag att det ibland har varit en utmaning att det parallellt har pågått en migrationsdebatt där personer från just Afghanistan ofta har misstänkliggjorts på olika sätt. Jag tror att inte minst den tidigare ministern Morgan Johanssons uttalanden bör ses i det ljuset.

Det gör mig verkligen glad att vi i denna politiska kontext har en enad syn på att vi har ett ansvar för dessa personer. Det är inte enkelt men det går. Precis som Stefan Olsson lyfte fram finns det andra länder som fortsätter att få ut personal som har jobbat för dem från Afghanistan. Det finns ett samarbete med FN:s flyktingorganisation IOM, som kan hjälpa till i exempelvis grannlandet Pakistan. Det finns också förutsättningar för en hel del personer att lyckas ta sig ut ur landet med visst stöd.

När det gäller den långsiktiga frågan om ett permanent regelverk för att inte behöva hitta en nödlösning nästa gång en militär insats utomlands slutar på detta olyckliga sätt – att människor som lever i landet och har arbetat för utländska trupper riskerar att förföljas – tycker jag att det vore bra om man kunde hitta ett sådant regelverk tillsammans med andra länder.

I de internationella ramverk som finns är utgångspunkten att det är det lokala landet som ansvarar för lokalanställda. Detta blir problematiskt i situationer där landet så att säga hamnar i händerna på krafter som, precis som talibanerna i Afghanistan, snarare ser dessa personer som förrädare och fiender.

För de ungefär 50 personer som just nu gömmer sig runt om i Afghanistan och som flyttar med sina familjer är läget akut. Barn vittnar om att de inte kan gå till skolan därför att de hela tiden rycks upp från sina hem. Det viktigaste är att hålla sig gömd. Ju mer talibanerna kopplar ett grepp och kan börja kontrollera saker som var människor bor och få på plats något slags folkbokföring, desto tuffare och svårare kommer det att bli att fortsätta att hålla sig gömd.

Jag hoppas på aktion i närtid.

Anf. 15 STEFAN OLSSON (M):

Herr talman! Jag har fullt förtroende för att regeringen nu tar tag i saken ordentligt. Jag delar helt och fullt försvarsministerns bild att förutsättningarna för att få ut människor från Afghanistan nu har förändrats radikalt till det sämre. För egen del har jag tyvärr skruvat ned förväntningarna på vad vi kommer att kunna uppnå i slutändan. Jag är helt införstådd med att det är på det viset.

Som avslutning på denna debatt vill jag passa på att blicka framåt. Vad gör vi nästa gång vi behöver avveckla en militär insats och det finns risk för att vi lämnar lokalanställda tolkar och annan personal i en farlig situation?

Sverige har alltså ingen särskild lagstiftning för det. Skulle vi behöva göra en likadan evakuering igen skulle vi därför hamna i samma juridiskt oklara sits som nu. Vi har på så vis ännu inte gjort vår hemläxa. Men det ska i rättvisans namn sägas att Sverige inte är ensamt om denna problematik.

Hur man ska hantera utländska medborgare som har arbetat med de egna trupperna som tolkar eller som på annat sätt är lokalanställda är en fråga som flera europeiska länder brottas med. Kanske bör regeringen tillätta en utredning för att skapa en ordning för framtiden. Kanske bör regeringen ta upp frågan inom EU för att se om vi kan ha en gemensam europeisk ordning. Här delar jag ledamoten Hirvonens uppfattning.

Jag tackar för engagemanget i debatten.

Anf. 16 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag ser, som sagt, allvarligt på uppgifterna om tolkar och andra lokalanställda som är kvar i Afghanistan och som är i behov av skydd till följd av sina tidigare arbeten för den svenska försvarsmakten. Jag kan inte lova någonting här och nu beträffande hur det går. Jag tycker att det är klokt som Stefan Olsson uttrycker sig, att man måste ha rimliga förväntningar på framgången just på grund av komplexiteten. Jag vill inte bygga upp falska föreställningar på något sätt om att detta är enkelt. Det som jag kan säga är att vi arbetar med detta i regeringen och att vi har kontakter med myndigheterna. Det är den utfästelse som jag kan göra här i dag.

Annika Hirvonen och Stefan Olsson tog upp hur vi kan lära från denna insats och komplexiteten när det kommer inte minst till det arbetsgivar-

ansvar som vi hade för dessa personer fram till 2014 och hur vi ser till att inte hamna i liknande situationer.

Jag har försökt att följa upp detta också kopplat till andra insatser som vi har gjort, bland annat i Mali och på Balkan, bland annat i Kosovo och i Bosnien då vi har haft den ordningen att vi har sänt ut personal från Sverige som har varit där som tolkar. Sedan har de följt med tillbaka igen. Vi hade inte heller några egna anställda tolkar i Mali. Jag tror därför att man åtminstone på myndighetsnivå har försökt att hantera det på ett sådant sätt att man undviker att liknande risker kan uppstå i framtiden.

Beträffande lagstiftning i fråga om detta har jag ingen uppfattning. Men jag vet att det nu genomförs en parlamentarisk utredning om de insatser som genomfördes i Afghanistan, inklusive själva evakueringsförfarandet. Såvitt jag förstår kommer denna utredning att vara klar i juni 2024. Den kan möjligtvis ge en viss vägledning om vilka åtgärder som behöver vidtas framåt baserat på erfarenheterna från evakueringen inte minst från Kabul.

Jag vill återigen säga att de insatser som gjordes, även om de började sent under hösten 2021, av Försvarsmakten men också av svenska diplomater och andra statsanställda på plats var närmast heroiska. Det var en mycket svår och krävande insats.

Anf. 17 ANNIKA HIRVONEN (MP):

Herr talman! Jag vill tacka både försvarsministern och Stefan Olsson för en väldigt konstruktiv debatt där vi uppenbart har en samsyn i flera principiellt centrala frågor vad gäller Sveriges ansvar för personer som har jobbat för svenska trupper i utlandet och på grund av det nu konkret i Afghanistan riskerar att talibanerna tar deras liv och dödar deras familjer.

Detta är inte en lätt fråga. Flera regeringar har, som Stefan Olsson påpekade, inte gjort jobbet fullt ut. Det betyder inte, och där håller jag med Pål Jonsson, att den insats som faktiskt genomfördes för att evakuera inte bara våra egna medborgare utan också personer som jobbat för Sverige – utsatta personer som riskerade förföljelse från talibanerna – inte var väldigt väl genomförd under svåra omständigheter. Men politiskt har det funnits mer att önska. Och ibland har vi hamnat i en situation där också våra myndigheter har känt att det har varit svårt att kliva fram och axla ett ansvar fullt ut. Här tror jag verkligen att det behövs en tydlig politisk inriktning och politiska beslut.

För de 50 personer, varav jag blivit kontaktad av några, som nu lever i livsfara på grund av förföljelse från talibanerna är detta en fråga om liv och död. Det är en principiell och en moralisk fråga, och jag hoppas att frågan får ett slut genom att Sverige tar sitt ansvar fullt ut och hjälper dessa människor.

Anf. 18 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag tackar Annika Hirvonen och Stefan Olsson för denna debatt.

Som jag sa arbetar vi med denna fråga. Men jag kan inte verifiera om det handlar om 50 personer eller hur många det handlar om. Skulle man gå vidare vet Annika Hirvonen och Stefan Olsson att det är myndigheter som tar vid, och då blir det fråga om säkerhetsprövning, Migrationsverket och så vidare. Jag kan därför varken avfärda eller bekräfta denna siffra,

men jag har noterat den i öppna källor. Men det kommer, återigen, alltid att göras enskilda prövningar av det.

Den fråga som väcks är naturligtvis principiellt viktig ur ett moraliskt perspektiv om det är personer som har tagit stora risker i Sveriges namn för att värna svenska intressen. Det var det som de svenska soldaterna gjorde i Afghanistan, samtidigt som de arbetade för att upprätthålla fred och säkerhet där. Då har vi ett speciellt ansvar för dessa personer. Det tycker jag är viktigt.

Skulle liknande situationer uppstå igen, om vi har arbetsgivaransvar för personer och sedan lämnar dem, skulle det kunna försvåra förutsättningarna att rekrytera personal. Nu har vi den ordningen att Försvarsmakten ofta inte förlitar sig på lokalanställda tolkar, utan man har den förmågan med sig när man åker utomlands. Men jag vill ändå lyfta fram detta.

Avslutningsvis tycker jag att det är bra att det nu finns en parlamentarisk utredning som tittar på de nästan 20 år som Sverige var i Afghanistan och också vilka lärdomar som finns att dra från evakueringsinsatsen.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 8 Svar på interpellation 2023/24:386 om förutsättningarna för Kriminalvården

Anf. 19 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Rasmus Ling har frågat mig om jag kommer att vara öppen för att alternativ till fängelse kommer att kunna vara möjligt i fler fall, i enlighet med förslagen från Kriminalvårdens generaldirektör. Vidare har Rasmus Ling frågat om jag avser att vidta några åtgärder för att minska risken för att våldbejakande extremistiska uppfattningar sprids på svenska fängelser. Rasmus Ling frågar även om jag kommer att vidta några åtgärder för att Kriminalvården ska få förutsättningar att förbättra sitt resultat avseende återfall i brott.

Den ansträngda beläggningssituationen på Kriminalvårdens samtliga anstalter beror på att utbyggnaden inleddes alldeles för sent. Regeringen tar nu sitt ansvar och har sett till att Kriminalvården har fått de förutsättningar myndigheten behöver för att förbättra beläggningssituationen och klara sitt uppdrag.

Kriminalvården är så mycket mer än bara antalet platser i anstalter och häkten. Att vi byter perspektiv från gärningsman till brottsoffer innebär inte att innehållet i verksamheten är mindre betydelsefullt. En bra och kvalitativ verksamhet som bidrar till att färre återfaller i brott är också en viktig del i det perspektivskifte där brottsoffrens upprättelse och samhällets berättigade intresse av skydd mot brottslighet står i centrum.

Att få människor att bryta med en kriminell livsstil är en av de viktigaste brottsförebyggande uppgifterna. Under vår tid i opposition uppmanade riksdagen i ett tillkännagivande den dåvarande regeringen att förstärka Kriminalvårdens arbete med att förebygga återfall i brott. Regeringen arbetar nu för att öka kapaciteten inom Kriminalvården men också för att svensk kriminalvård ska vara effektiv och välfungerande samt att det bedrivs en kvalitativ verksamhet som minskar återfallen i brott.

Prot. 2023/24:68
8 februari

Svar på
interpellationer

Regeringen har i den nationella strategin mot våldsbejakande extremism och terrorism, som beslutades i början av januari, identifierat behovet av att arbeta förebyggande i bland annat fängelsemiljön och frivården. Kriminalvården är därmed en central aktör i det förebyggande arbetet. Myndigheten bedriver sedan en rad år ett framgångsrikt arbete med att förebygga radikaliserings i fängelsemiljön och förhindra återfall i sådan brottslighet. Även i arbetet med att ge stöd till de individer som vill lämna våldsbejakande extremistiska miljöer och som behöver hjälp för att genomföra det har Kriminalvården en central roll.

I sin kapacitetsrapport redovisar Kriminalvården att expansionen kräver en hel del nya arbetssätt och nytänkande också kring prioriteringar. Det är bra att myndigheten tänker nytt och brett även vad gäller de möjligheter som digitaliseringen ger i fråga om övervakning, bemanning med mera. Regeringen har dessutom gett en utredare i uppdrag att se över möjligheterna att hyra anstaltsplatser utomlands. Kriminalvårdens kapacitetsrapport och övriga förslag analyseras nu på Justitiedepartementet.

Anf. 20 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Tack, statsrådet Strömmer, för svaret, även om det som jag ser det också innehöll ett antal frågetecken! Det är bra att vi har den här stunden på oss att försöka räta ut dem.

Vad gäller det återfallsförebyggande arbetet hänvisar justitieministern i svaret till vad Moderaterna gjorde under sin tid i opposition. Man gjorde ett tillkännagivande om att arbetet med att förebygga återfall i brott skulle förstärkas inom kriminalvården. Det kan man ju ställa upp på. Det gör vi också.

Jag vet inte om Gunnar Strömmer längtar tillbaka till tiden i opposition, men nu sitter man faktiskt med regeringsmakten och har möjlighet att göra det här. Ändå säger man i svaret att man har sett till att Kriminalvården har fått de förutsättningar myndigheten behöver. Jag delar inte den bilden, herr talman. Jag tycker tvärtom att Kriminalvården med all tydlighet signalerar att de är i en otroligt pressad situation, och jag menar att regeringen inte tar det på det allvar det förtjänar.

Situationen är den att personalomsättningen är så hög att risken för personal och intagna för våld och hot om våld är oerhört hög. Man inför restriktioner som innebär att interner inte får vistas utomhus lika mycket som de har fått göra tidigare eller får ta emot färre besök. Man har också dubbelbeläggningar i cellerna nattetid och kvällstid. Sammantaget försämrar detta möjligheterna till återfallsförebyggande arbete i kriminalvården. Det måste man se, ta till sig och förbättra förutsättningarna för.

Herr talman! Justitieministern säger att utbyggnaden började för sent. Man kan också vända på det och säga att avvecklingen av antalet platser började för tidigt. Det var ju en period när det faktiskt skedde, inte med Gunnar Strömmers företrädare men med företrädarens företrädare, nämligen Beatrice Ask. Men man kan naturligtvis peka på att situationen då var annorlunda än nu. Jag vet inte om det var ett sätt att säga att Socialdemokraternas och Miljöpartiets regering skulle ha gjort väsentligt mer under den här tiden. Vi ska komma ihåg att bygget av ett nytt fängelse förvisso går snabbare än bygget av ett nytt kärnkraftverk, men det är ändå en tidshorisont på tio år eller liknande. Två mandatperioder räcker trots allt inte till i de flesta fall.

Vi vet också att under de åtta år som Sverige hade en S-MP-regering respektive S-regering var det under tre av de åren – 2015, 2019 och 2022 – Moderaternas budget som gick igenom. Det säger jag nu ifall justitieministerns formulering var ett sätt att skylla på den tidigare regeringen och inte säga vad man själv ska göra.

Herr talman! Syftet med kriminalvård från början är trots allt att personer som begått brott av allvarlig grad ska hållas inlåsta och avskilda från samhället under strafftiden, men också komma ut med bättre förutsättningar att inte begå nya brott. Regeringen måste steppa upp arbetet med att ge kriminalvården bättre förutsättningar, för nu är risken markant för att människor låses in och sedan kommer ut med sämre förutsättningar.

Anf. 21 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag tackar Rasmus Ling för möjligheten att diskutera dessa viktiga frågor här i dag i kammaren.

När det gäller kriminalvård är det naturligtvis helt riktigt att det finns flera syften. Jag vill understryka att inlåsning i sig har ett viktigt syfte av det skälet att det är en sådan oerhört viktig del av det omgivande samhällets reaktion på brott som vi inte kan acceptera. Det är därför det är viktigt att straffen på ett bättre sätt än i dag ska spegla brottens allvar i framtiden. Det är en utomordentligt viktig del av brottsoffrens upprättelse. Det här är också det sätt som ett civiliserat samhälle kompenserar brottsoffer för det intrång som har skett i deras rätt till integritet, trygghet, säkerhet och frihet.

Ett annat viktigt syfte är att skydda det omgivande samhället mot brottslighet. Inlåsningen i sig har alltså ett viktigt syfte, som är frikopplat från det återfallsförebyggande, men det är självklart så att tiden i fängelse ska användas på ett så produktivt sätt som möjligt och i görligaste mån bidra till att så många som möjligt kommer ut på andra sidan utan att återfalla i kriminalitet. Inget i Kriminalvårdens uppdrag har förändrats i den delen. Vi understryker tvärtom betydelsen av det på olika sätt.

Jag vill också peka på Trygghetsberedningen, som fick ett nytt uppdrag i samband med regeringsskiftet som handlar om snittet mellan det återfallsförebyggande arbetet i kriminalvården och vad som sedan händer när man lämnar fängelset.

Vi flyttar alltså fram positionerna. Min referens till tillkännagivandet i riksdagen i opposition var inte ett uttryck för någon illa dold längtan tillbaka till opposition, utan för de långa linjerna i våra positioner när det gäller återfallsförebyggande arbete.

Med det sagt råder det ingen som helst tvekan om att det stora trycket på kriminalvården påverkar möjligheterna att bedriva en så bra verksamhet som man skulle önska. Jag skulle vilja säga att en hel del av omvandlingstrycket förvisso också erbjuder möjligheter.

Rasmus Ling nämnde dubbelbeläggning. Att just den omständigheten skulle vara negativ i relation till återfallsförebyggande insatser tror jag är svårt att belägga.

Mitt intryck är att dubbelbeläggningen inte är det som Kriminalvården själva pekar på som ett stort problem jämfört med det tryck som en dubbelbeläggning innebär när det gäller exempelvis gemensamma ytor och utmaningarna med att differentiera dem och säkerställa att det finns tillgång till meningsfull verksamhet som med nödvändighet måste bedrivas under en större del av dygnet än tidigare, och så vidare. Det är klart att det påver-

kar på ett negativt sätt, men det finns också positiva utvecklingsmöjligheter i det. Det är klart att lösningen inte ligger i ett ökat ohanterat tryck utan i att Kriminalvården expanderar och växer så att man kan bedriva en bra verksamhet innanför murarna.

Vad gäller ansvarsfrågorna har jag i och för sig inget jättestort behov av att älta dem, men jag tycker ändå att det är viktigt att klarlägga med vilka förutsättningar vi gick in i det här uppdraget. I februari 2023, ett par månader efter det att regeringen tillträdde och jag fick den här rollen, kom fackförbundet Seko med rapporten *Satsa på personalen*. Det var oerhört mörk läsning om tillståndet i kriminalvården. Man skulle kunna kalla det ett mycket mörkt bokslut över de åtta år som Rasmus Ling och Miljöpartiet i hög grad ansvarade för. Det är startpunkten för vår resa. Det kommer att ta tid att vända utvecklingen, men vi ska ge Kriminalvården goda förutsättningar även i det korta loppet. Jag är helt övertygad om att Kriminalvården har sin bästa tid framför sig.

Anf. 22 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Inte heller jag vill i evighet älta ansvarsdelarna från det förgångna. Men jag konstaterar åter att det sedan 2006 är fem budgetar som har lagts fram av S och MP och ibland andra partier och som har gått igenom riksdagen. Resten av de budgetar som vunnit gehör har lagts fram av Moderaterna och olika andra partier.

Vad gäller kriminalvården och dubbelbeläggning i cellerna är det inte så att det i varje enskilt läge är negativt att dela cell. Jag har inte heller påstått det. Men det finns stora risker om detta är det nya normala, som justitieministern har sagt, om det är det som kommer att gälla, om det kommer att finnas allt mindre möjlighet för kriminalvården att välja och om flexibiliteten minskar för att trycket blir så stort.

Jag tog i min interpellation även upp risken för våldsbejakande extremism och undrade hur justitieministern ser på den. Jag tycker inte att man adresserar heller detta tillräckligt väl. Det finns förvisso skrivningar om det i den nationella strategin, men skrivningarna är svagare än vad de var i den skrivelse från regeringen som delgavs riksdagen 2015. Behovet av att se över detta är dock större i dag än vad det var då, även om det naturligtvis var stort då också.

Hur ska man till exempel se på en situation i kriminalvården där hatpredikanter som i möjligaste utsträckning borde hållas isolerade från andra måste dela cell och därmed ges möjlighet att påverka andra under många timmar varje dag? Det är inte en tillfredsställande situation, och det borde inte heller justitieministern tycka.

Herr talman! Prognosen från Kriminalvården i den kapacitetsutredning som gjorts visar att vi redan år 2033, alltså om nio år, kan ha en situation där Sverige ligger näst högst i Europa vad gäller utdömda fängelseår per capita och där det handlar om 35 000 personer jämfört med ungefär 9 000 personer i dag. Det här är en ordentlig varningsklocka. Jag och Gunnar Strömmer är överens om att de som begår de allra allvarligaste brotten ska vara inlåsta under längre tid och att det har varit viktigt att höja straffen för många av de grova brotten, men det här är någonting som sker betydligt bredare än så och som riskerar att få konsekvenser som drabbar samhället och individer på ett negativt sätt.

Ett exempel, herr talman, är de straffskärpningar för narkotikabrott som gjordes i somras. Betydligt fler kommer att bli dömda till fängelse, och man kommer inte att få villkorlig frigivning på det sätt som vi har haft fram till nu. Det innebär att tidigare ostraffade som blir dömda till fängelsestraff kommer att knyta kontakter med ärrade gängkriminella under en längre tid i fängelset. Det leder till större skada för både samhället och de individer som med en mildare behandling från samhällets sida inte hade behövt gå den vägen.

Herr talman! Jag tycker att det finns skäl för regeringen att se på situationen i kriminalvården på ett mindre prestigefullt sätt och se hur man kan förbättra förutsättningarna på längre sikt. Människor som begår brott som inte är av den allra allvarligaste karaktären ska inte knyta an till ärrade kriminella, vilket dock riskerar att ske alltmer framöver.

Anf. 23 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Jag börjar med det som Rasmus Ling tog upp på slutet om hur vi ska se på framtiden och utvecklingen i svensk kriminalvård. Vad gäller de prognoser som Kriminalvården nu gör ska man förvisso se att det finns betydande marginaler, eftersom det är många faktorer som påverkar den framtida beläggningen. Men låt oss utgå från att det kan vara fråga om en tredubbling av antalet platser i kriminalvården under den kommande tioårsperioden. Det är flera faktorer som driver detta. Jag vill understryka att det inte ett ögonblick handlar om prestige. Men det kanske handlar om synen på samhället och hur man ska hantera de stora samhällsproblemen.

En väldigt viktig orsak till att många fler kommer att sitta i fängelse och att man kommer att sitta där längre är att samhällsutvecklingen har fört oss till en punkt där vi kan konstatera att det dödliga skjutvapenvåldet på tio år har tredubblats. Det sker skjutningar och sprängningar. Det är fråga om väldigt grov och allvarlig brottslighet som inte minst barn och unga dras in i. Fler kommer att dömas för allvarliga brott oavsett vad vi gör med straffsatserna framöver.

En andra del som jag vill lyfta fram är brottsuppleringen. Polisen i Stockholm lyckades under förra året öka brottsuppleringen avseende skjutvapenvåldet från 15, 16 eller 17 procent till över 70 procent. I Uppsala var uppleringen 85 procent under förra året. Effektivare verktyg till polisen, bättre arbetssätt och större framgång med att klara upp brott kommer också att innebära att fler personer döms för sina brott. Eftersom det handlar om allvarliga brott kommer de att sitta i fängelse länge. Det är i grund och botten en positiv utveckling. Vi ärvde ju en situation med en brottsupplering på under 20 procent gällande de så kallade mängdbrotten, ännu lägre siffror för det dödliga våldet på en del håll och så vidare. Det är otroligt viktigt för legitimiteten i hela rättsstaten att vi får upp brottsuppleringen. En både ofrånkomlig och önskvärd konsekvens av det är att fler skyldiga kommer att gripas, lagföras och dömas för sina brott. Sedan kommer naturligtvis också straffsatserna att påverka situationen.

Ingenting i dagens situation i kriminalvården är ett resultat av Tidöpartiernas kommande straffskärpningar; det är resultat av en rad andra faktorer. Det vi nu gör är att vi planerar långsiktigt och uthålligt för att möta allvarlig brottslighet och annan brottslighet med en skarpare syn på straff än hittills. Vi menar att man måste få till ett skifte, så att gärningsmannens

intressen beaktas i lägre grad medan brottsoffrets intresse av upprättelse och det omgivande samhällets behov av skydd beaktas i högre grad.

Jag vill vända mig mot beskrivningen att det här skulle vara ett uttryck för någon allmän, generell och oprecis repression. Jag har nu hört flera gånger från vänsterhåll att det är det vi ägnar oss åt och att vi i stället bara borde fokusera på skjutningarna, sprängningarna och det grova våldet. Då vill jag lyfta fram rapportering som på senare tid gett oss en påminnelse om vad dagens regler får för konsekvenser i form av låga straff för exempelvis grova sexuella övergrepp och våldtäkter. Man får komma ut efter två tredjedelar av strafftiden även om man har en enorm benägenhet till återfall och så vidare. Det är inte en tillfredsställande ordning. Vi ska göra allt vi kan för att trycka tillbaka det grova våldet. Det råder det ingen som helst tvekan om. Men vi måste också lyfta blicken och se att det finns väldigt mycket annan allvarlig brottslighet som drabbar stora delar av vårt samhälle och som måste möta en kraftfullare respons än vad som i dag är fallet. Vi ska långsiktigt rusta kriminalvården för att kunna möta den utvecklingen.

Anf. 24 RASMUS LING (MP):

Herr talman! Det är helt klart så att brottsuppleringen är viktig för både förtroendet för samhället och möjligheten att förebygga brott längre fram – inte bara för att de som har begått brottet blir dömda till fängelse utan också för att en ökad risk för att åka fast för den typen av brott kommer att vara brottsförebyggande. Det är vi helt på det klara med. Därför har vi också haft en bred samsyn om att man ska ge polisen fler preventiva tvångsmedel men även om mycket annat.

För att återgå till kriminalvården: Det stämmer, herr talman, att de straffskärpningar som högerregeringen och regeringsunderlaget aviserat inte har fått fullt genomslag ännu, även om det är några som har trätt i kraft. Desto viktigare, när vi har en redan ansträngd situation, är det då att se vad de aviserade sakerna kommer att leda till; en utbyggnad av kriminalvården behövs under alla förutsättningar, men hur kan den ske på ett sätt som gör att vi inte hamnar i en situation där vi får de här otroligt riskfyllda och negativa konsekvenserna, som vi faktiskt riskerar att få?

Vid sidan av detta har regeringen också sagt att kriminalvården ska ta över ansvaret för dem som i dag är dömda enligt lagen om slutna ungdomsvård. Jag säger inte att det är fel i sak, men med tanke på den situation vi är i gör man det för snabbt och forcerat, herr talman. Till 2026 ska det vara klart. Det är mindre än tre år. Det finns risk för att man inte gör det på ett bra sätt från början. Till exempel måste man hitta fysiska lokaler och personal.

Herr talman! Jag är glad för att vi haft den här debatten, men jag är helt säker på att vi kommer att ha anledning att återkomma till ämnet. Regeringen måste stegpa upp och ta situationen i kriminalvården på större allvar än vad man gjort hittills.

Anf. 25 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M):

Herr talman! Än en gång tack till Rasmus Ling för möjligheten att i dag diskutera dessa viktiga frågor! Jag vill understryka att regeringen har tagit frågorna på absolut största allvar från första stund. Men jag höjer gärna ambitionsnivån ännu mer.

Det råder ingen som helst tvekan om att samhällsutvecklingen, brottsupplärningen, en förändrad syn på straff med brottsoffer och samhällsskydd i fokus gör att Kriminalvårdens utveckling under de kommande 10–15 åren kommer att vara en huvuduppgift för Sverige. Där har regeringen redan tagit täten.

Jag ska ta detta med ungdomsfängelserna som en krok för en mer allmän reflektion. Tiden till år 2026 är både kort och lång. Det råder ingen tvekan om att det skruvar upp tempot i omvandlingsprocessen. Men det gör vi för att samhällsproblemen är så utomordentligt akuta.

Jag hör nu ofta att vi alla säger: Vi ser skjutningarna och sprängningarna, och vi är alla överens om att det är förfärligt. Vi måste göra allt vad vi kan för att trycka tillbaka det. Men det får inga konsekvenser i sense of urgency när det gäller reformerna.

Det är komplext. Men vi måste med gemensamma krafter säkerställa att vi genomför reformer som gör att vi kan bryta utvecklingen och göra det skyndsamt. Insikten om samhällsproblemets vidd måste få något slags konsekvens i synen på hur vi genomför reformer. Det ska vara högt tempo men också hög precision och hög kvalitet.

Jag vill också bekräfta vikten av att se de utmaningar som kriminalvården har. Dubbelbeläggningar är inte en dans på rosor. Men de kan göras på ett bra sätt, och de kan göras på ett dåligt sätt. En väldigt viktig grej när kriminalvården nu ska byggas ut är att man kan planera för dubbelbeläggning på ett annat sätt redan när man bygger nytt jämfört med den situation som finns i dag när man måste hantera lokaler som egentligen har byggts med en annan utgångspunkt. Allt det ligger framför oss. Det kommer vi att kunna göra på ett dynamiskt och väldigt bra sätt.

Allra sist vill jag säga något kort om den våldsbejakande extremismen. Skrivningarna i strategierna är väldigt starka, men det är inte det avgörande. Det avgörande är hur väl, metodiskt och målmedvetet det arbetet genomförs i praktiken. Där är vi helt överens.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2023/24:394 om skattestopp för landets kommuner och regioner

Anf. 26 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Eva Lindh har frågat mig om jag kommer att driva på för ett skattestopp, hur jag ser att ett sådant skattestopp skulle utformas och hur jag anser att ett sådant skattestopp skulle kunna påverka kommunsektorn och dess självstyrelse.

Höjningen 2024 av den genomsnittliga totala skattesatsen, alltså skattesats till kommun och region, är 13 öre. Det är den största höjningen vi har sett i Sverige sedan 2015. Skillnaderna i skattesatser i landet ökar därutöver. I år betalar en person som bor i kommunen med den högsta skattesatsen i landet 6 kronor och 32 öre mer i skatt per hundralapp än en person som bor i kommunen med den lägsta totala skattesatsen.

Det ekonomiska läget i kommunsektorn är ansträngt 2024, och många kommuner och regioner behöver vidta åtgärder för att nå en ekonomi i balans och en god ekonomisk hushållning. De ekonomiska prognoserna

visar att läget kan förbättras 2025. Den långsiktiga utvecklingen innebär dock att kommunsektorns finansiering fortsätter att påverkas av den demografiska utvecklingen. En sjunkande andel av befolkningen kommer att vara i arbetsför ålder framöver, vilket påverkar skatteunderlagets utveckling negativt samtidigt som det leder till ett ökat kostnadstryck i kommuner och regioner. Det här kan sammantaget innebära ett fortsatt tryck uppåt på skattesatserna.

Vi behöver överväga åtgärder för att på ett långsiktigt och hållbart sätt möta dessa utmaningar.

Ett väl fungerande kommunalekonomiskt utjämningssystem är viktigt för att motverka skillnader i skattesatser som beror på strukturella faktorer som kommunerna och regionerna inte själva kan påverka. Vi behöver också överväga åtgärder som stärker kommunernas kapacitet och deras förutsättningar att kunna erbjuda en god välfärd. Vidare är åtgärder som främjar ett effektivt resursutnyttjande viktiga.

Det var mot den bakgrunden som regeringen i april förra året beslutade om tilläggsdirektiv till Utjämningskommittén som innebär att kommittén utöver att se över utjämningssystemet också ska lämna förslag för att motverka höga och ökande skattesatser.

Jag ser fram emot att ta del av Utjämningskommitténs förslag. Dessa kommer att beredas i vanlig ordning, och jag kan inte föregå den processen genom att redan nu redogöra för hur olika eventuella förslag ska utformas.

Anf. 27 EVA LINDH (S):

Herr talman! Läget i kommuner och regioner är mer än ansträngt. Det är ett väldigt tufft ekonomiskt läge framför allt för regionerna. Vi har en vårdkris där man måste göra sig av med viktig personal för att kunna klara sin ekonomi. Det är naturligtvis djupt oroande.

En del kommuner har för att klara välfärden och ekonomin känt sig tvingade att höja skatten. Det är också därför som det är högre skattehöjning i år än vad det har varit tidigare. Samtidigt lägger regeringen fram två tilläggsdirektiv till utredningen om hur vi ska fördela resurserna till kommuner och regioner. En av dem handlar om ett skattestopp.

Det känns väldigt märkligt i en tid när välfärden går på knäna att det viktigaste som regeringen vill göra är att stoppa höjd skatt och inte att rädda välfärden. Om vi verkligen hade ett likvärdigt system som utjämnade skillnaderna mellan kommuner och regioner kanske det inte skulle se så ojämnt ut. Många men inte alla av de kommuner som höjer skatten gör det för att klara att hålla näsan över vattenytan och klara en likvärdig välfärd till sina invånare.

Herr talman! I Sverige har vi ett unikt och väldigt bra system där alla beslut som kan fattas nära människor också fattas där. Det är det lokala självstyret. Det innebär att i riksdagen beslutar vi inte om frågor som kan beslutas av kommuner eller regioner.

En av grunderna i det är att kommuner och regioner kan ta ut skatt. Det är denna skatt, de statsbidrag som de får från staten och också avgifter och annat som gör att de själva kan besluta om hur de ska använda de resurserna. Det är grundläggande i det kommunala självstyret.

Om man satte in ett skattestopp – oavsett om vi kallar det mjukt eller hårt eller hur det utformas – skulle det begränsa kommunernas möjligheter att själva fatta beslut om både att kunna öka sina intäkter och att kunna fördela pengarna till det som de ser att de har behov av att göra. Det skulle vara en begränsning i det kommunala självstyret om något sådant gjordes.

Nu säger civilministern i svaret att det inte är säkert att det blir så och att man inte vet hur det blir. Men att regeringen ger ett tilläggsdirektiv till utredningen ger naturligtvis en indikation. Det är så regeringen agerar. Den vill visa för en utredning att det är detta den vill att utredningen ska fokusera på.

En annan sak är något som man hänvisade till under ett seminarium med Svenskt Näringsliv. Svenskt Näringsliv driver på för det som man kallar mjukt skattestopp. Om kommuner och regioner höjer skatten ska de bli av med statsbidrag. Det bekymrar mig att civilministern svarade att man inte är helt främmande för det.

Jag vill veta: Hur ställer sig statsrådet till frågan? Är han beredd att införa ett mjukt skattestopp eller ej?

Anf. 28 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Jag går egentligen inte in i denna debatt för att diskutera själva sakfrågan om eventuella former för kommunala skattestopp och effekterna av dessa utan för att kommentera interpellationen på en lite mer principiell nivå.

Utredningen om kommunalekonomisk utjämning, som vi kallar för Utjämningskommittén, tillsattes 2022, och där är både jag och interpellanten Eva Lindh ledamöter. Den 23 april förra året fattade den moderatledda regeringen beslut om tilläggsdirektiv som innebär att kommittén nu även uttryckligen har i uppdrag att föreslå åtgärder för att motverka höga och ökande skattesatser i kommuner och regioner. Däremot finns det inte, som interpellanten påstår här, något direktiv om att utredningen ska föreslå ett formellt skattestopp. Detta står inte i tilläggsdirektiven.

Däremot nämns i tilläggsdirektiven att vi i utredningen ska titta på åtgärder för att motverka höga och ökande skattesatser och att det kan behövas ytterligare åtgärder riktade till kommuner och regioner som syftar till att främja ett effektivare resursutnyttjande. Kommittén ska också analysera orsakerna till skillnader i skattesats mellan kommuner respektive mellan regioner. Ansvarigt statsråd för dessa tilläggsdirektiv är just statsrådet Erik Slottner.

Herr talman! Jag har nu snart 18 år bakom mig som riksdagsledamot. Jag har under alla dessa år faktiskt aldrig upplevt att en ledamot i en statlig utredning mitt under pågående utredning ställer krav på ansvarigt statsråd att berätta om sin och sin regerings exakta åsikt i detalj i en sakfråga som just är föremål för den pågående utredningen. Det blir en mycket märklig ordning. Om ansvarigt statsråd redan hade alla svar på frågorna skulle ju själva utredningen och direktiven till den bli helt onödiga.

Jag har därför en fråga till interpellanten Eva Lindh: Varför inte föra diskussionen i dessa frågor inom ramen för utredningen? Det är ju därför vi båda är ledamöter där.

Vad gäller själva sakfrågan tänker jag som sagt inte föregå utredningen, och jag tänker inte framföra vare sig min egen eller Moderaternas eventuella åsikt i de frågor som interpellanten ställer kring kommunalt skatte-stopp. Det tar jag i utredningen i den mån frågan blir aktuell.

Däremot vill jag framhålla att det är ett problem att kommuner och regioner alltför ofta väljer skattehöjningar framför kloka prioriteringar. Att ständigt höja kommunalskatten slår hårdast mot dem med låga och normala inkomster. Det är dessutom konstaterat i många utredningar och forskarrapporter med mera att det inte finns några tydliga samband mellan hög kommunalskatt och hög kvalitet i regioner och kommuner och inte heller mellan låg kommunalskatt och låg kvalitet inom verksamheterna i kommuner och regioner.

Det finns kommuner med låg kommunalskatt som trots att man ger stora tillskott till utjämnningssystemet bedriver en mycket kostnadseffektiv verksamhet och klarar att hålla nere kommunalskatten. Och det finns kommuner som trots enorma tillskott från utjämnningssystemet ständigt höjer kommunalskatten och ändå inte lyckas leverera god valuta för skattepengarna till kommunens invånare.

Prioriteringarna lyser ofta med sin frånvaro. När en kommun exempelvis bygger ett nytt badhus för 1 miljard för att sedan tvingas dra in mjölken till skolbarnen för att kunna hantera kommunens ekonomiska kris får vi en tydlig illustration av uppenbart dålig kommunal prioritering. Detta är ett faktiskt exempel från norra Sverige. Och det är inte något extremt undantag; det är alltså tvärtom ett exempel i en växande rad av märkliga kommunala prioriteringar. Den som vill ha fler exempel – och det här kanske är något för Socialdemokraterna att titta på – på kommunalt och regionalt slöseri och oförmåga att prioritera kan hitta långa rader av exempel både hos Slöseriombudsmannen och hos Kommissionen för skattenytta.

Diskussionen om vad vi får för skattepengarna borde vi föra i riksdagen i stället för att en ledamot i en utredning diskuterar en fråga som just nu utreds med det statsråd som är ansvarig för den tillsatta utredningen.

Anf. 29 PEDER BJÖRK (S):

Herr talman! För oss som följer den politiska debatten är det inte obekant att i den här typen av debatter, om kommunal ekonomi eller om statens ekonomi, är lösningen för borgerliga politiker sänkt skatt. Det är lösningen på de flesta samhällsproblem; sänkt skatt ska lösa väldigt mycket.

Här lyfter man nu igen från regeringens sida och från debattörers sida tanken om att inte bara sänka skatten utan också sätta ett stopp för hur hög skatten får vara i en kommun. I ärlighetens namn finns det givetvis inget egenvärde i att ta ut skatt. Skatt har vi av en anledning. Den är till för att finansiera våra gemensamma offentliga åtaganden, där vi har kommit överens om att det är bäst för oss alla att lösa saker gemensamt. Det måste vi finansiera på något sätt, och därför har vi skatter.

Men det är intressant att se denna diskussion också ur ett lite annorlunda perspektiv. Det finns nämligen ett antal kommuner, inte sällan nära storstadsområden, som ständigt sänker skatten. År efter år sänker de skatten. Det är oftast kommuner med väldigt hög bärkraft, där det finns mycket skatt att ta ut. Men de sänker alltså sin skatt.

Inte sällan påverkar detta kommunerna runt omkring, för i stället för att beskatta sina egna invånare ser dessa kommuner till att nyttja välfärden runt omkring sig. Det gäller till exempel kultur- och fritidsaktiviteter i andra kommuner. Man utnyttjar dessa i stället för att använda möjligheten att ta in skatt från sina egna invånare.

Det där blir inte särskilt rättvist i ett system där vi gemensamt ska finansiera våra åtaganden och där vi försöker se till att det blir en jämlik välfärd över hela landet. Då skulle man kunna tänka sig att överväga möjligheten att sätta ett skattegolv, det vill säga att kommunerna inte får ta ut hur lite skatt som helst.

Eftersom statsrådet i denna debatt, och den SD-ledda regeringen, har en tanke om skattestopp är jag lite nyfiken: Finns det möjligtvis också en tanke om ett skattegolv?

Anf. 30 NIKLAS KARLSSON (S):

Herr talman! Det är naturligtvis välkommet med den oro och de bekymmer som regeringen och statsrådet visar att man har för de växande skillnaderna mellan kommunerna. Det är nu en skillnad på nästan 7 kronor, det vill säga 6 kronor och 32 öre, mellan den kommun som tar ut lägst skatt och den som tar ut högst skatt.

Det är inte rimligt att skillnaderna får fortsätta att öka. Detta har uppmärksammats av flera regeringar genom olika statliga utredningar och i olika debatter i Sveriges riksdag. Genom åren har man också vidtagit olika åtgärder för att försöka hantera detta.

Men när man väljer att beskriva verkligheten kan man också välja vilka bilder man målar. Det är korrekt som statsrådet säger att den samlade genomsnittliga skattesatsen i kommuner och regioner nu ökar med 13 öre. Men den skillnad som uppstår på 6 kronor och 32 öre beror inte bara på det.

Det är 13 av Sveriges 290 kommuner som höjer skatten, men det är samtidigt 24 kommuner som sänker skatten. Detta ska man ta i beaktande, för det som har hänt i Sverige sedan 2000 är att den genomsnittliga kommunalskatten har ökat med 2 procentenheter – och detta i en tid då samhällets samlade skatteuttag, det som vi kallar för skattekvoten, har minskat med 7 procentenheter och nu närmar sig rekordlåga nivåer.

Det här får naturligtvis konsekvenser, och det har inneburit att vi har minskat skatteuttaget med cirka 400 miljarder kronor. Det är nästan 100 miljarder mer än kommunsektorns samlade utgifter för all skola och pedagogisk verksamhet. Det har skett en omfördelning. Man sänker det totala skatteuttaget och lägger sedan ytterligare krav på kommunsektorn att lösa sina uppgifter.

Statsrådet ska naturligtvis få möjlighet att svara på hur han ser på detta, men man kan ändå få intrycket att både den kris vi nu befinner oss i och den väg vi väljer framåt är politiskt skapade och inte ekonomiskt skapade.

Kommunerna har stora underskott. De har stora framtida utmaningar för att klara både den löpande driften och framtida investeringar. Samtidigt har vi en regering som inte visar något större intresse av att justera statsbidragen och ge kommunerna de förutsättningar de behöver för att klara sina åtaganden. Nu för man också fram ytterligare en tanke, nämligen att begränsa kommunernas möjlighet att själva ta in de intäkter de behöver för att klara sin verksamhet genom att förbjuda kommunerna att höja skatten.

Man ger inget, och man förbjuder kommunerna att själva finansiera sin verksamhet.

Nej, den borgerliga utförsbacke vi nu ser Slottner och regeringen knuffa den svenska välfärden nedför är inte ekonomisk. Den är politisk. Detta kommer att innebära att man förändrar den svenska välfärden i grunden. Vi ser nu ett systemskifte där man utnyttjar ekonomiska argument för att svälta välfärden, minska våra gemensamma åtaganden och tvinga människor att ta ett större ansvar för sitt eget välmående, sin egen utbildning, sin egen äldreomsorg, sin egen barnomsorg och all annan välfärd som i dag finns i den kommunala sektorn. Det är mycket oroande.
(Applåder)

Anf. 31 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Herr talman! Det sista inlägget var verkligen ett inlägg för konspirationsteoretiker, måste jag säga. Jag ska inte använda alltför starka ord i den här talarstolen, men det var mycket konspirationsteorier och dolda anklagelser mellan raderna som lät skarpa men som naturligtvis inte hade någonting med sanningen att göra.

Jag har heller aldrig varit med om en debatt där man föregriper en utrednings arbete på det här sättet. Eftersom interpellanten Eva Lindh själv sitter i Utjämningskommittén kan man nästan undra om hon vet att utredningen kommer att lägga fram förslag om ett skattestopp. Jag har som statsråd inte gett de direktiven, men det verkar förutsättas att det är detta kommittén ska komma fram till. Det tycker jag är väldigt intressant.

Eva Lindh säger i sitt inlägg att välfärden går på knäna. Det är väldigt många hushåll som också går på knäna i dagens ekonomiska situation med urholkade reallöner, hög inflation och höga räntor. Då gör vi väldigt klokt i att i det längsta försöka undvika skattehöjningar – framför allt höjningar av kommunalskatten, som inte är en progressiv beskattning utan slår väldigt hårt mot hushåll med låga och medelstora inkomster.

Staten gör sitt till genom att förstärka jobbskatteavdraget för att ge några hundralappar till i månaden så att fler hushåll ska klara av sin vardag. Jag hoppas att kommunerna tänker likadant.

Det är väldigt svårt eller egentligen omöjligt för mig rent konstitutionellt att svara på de frågor som Eva Lindh har ställt till mig, men om jag får filosofera lite mer fritt kan jag säga att av 21 regioner i Sverige är det 2 som höjer skatten. Sedan är det ett antal kommuner som höjer och ett antal kommuner som sänker. Förutsättningarna ser alltså olika ut runt om i landet.

Detta med skattestopp är ju inte heller någon främmande fågel i svensk historia. År 1991 hade vi en socialdemokratisk regering fram till oktober som införde en form av skattestopp. År 1994 var det en annan form av skattestopp, då med en borgerlig regering. Åren 1997–1998 var det en tredje variant av skattestopp med en socialdemokratisk regering.

Även Lagrådet har sagt att man kan införa olika grader eller varianter av skattestopp utan att det är ett alltför stort övergrepp mot det kommunala självstyret. Där har vi i alla fall Lagrådets bedömning med oss.

Sedan tolkar Eva Lindh ett samtal på ett seminarium med Svenskt Näringsliv i höstas där jag sa att jag inte var helt främmande för ett skattestopp som att jag sagt att jag ska driva ett skattestopp. Det är väl väldigt stor skillnad mellan att inte vara främmande för någonting eller helt säga

nej och att aktivt driva någonting. Vi får ju se vad utredningen kommer fram till.

Faktum är att om jag skulle svara på de frågor som Eva Lindh här ställer skulle garanterat någon ledamot från oppositionen, kanske från Socialdemokraterna, anmäla mig till KU för att jag lägger mig i en pågående utredning. Jag instämmer helt i det som Jan Ericson sa om att interpellationen i sig är olämplig eftersom den ställs av en ledamot som sitter i kommittén till det ansvariga statsrådet för en pågående utredning. Eva Lindh vet mycket väl att jag inte kan svara. Jag bör rent konstitutionellt inte svara på de frågor som ställs.

Sedan tycker jag att Peder Björk gjorde en logisk kullerbytta. Till att börja med säger han att borgerliga partier ser sänkt skatt som ett självändamål, räddningen på alla problem i världen. Jag har varit med om ganska många debatter där socialdemokrater har sett höjd skatt som lösningen på allsköns problem. Sedan gör han den logiska kullerbyttan genom att först säga att det inte finns något egenvärde med skatt och sedan öppna dörren för ett skattegolv. Då finns det väl verkligen ett egenvärde, om man nu tycker att det ska finnas ett skattegolv hos kommuner.

Anf. 32 EVA LINDH (S):

Herr talman! Nej, det finns verkligen inget egenvärde i att höja skatt. Vi vet också att när man höjer skatten på kommunal och regional nivå innebär det, eftersom skatten är platt, att många låg- och medelinkomsttagare får det svårt. Det är just därför vi, eller regeringen, behöver fatta beslut om att ge tillräckliga resurser till kommuner och regioner för att de inte ska tvingas att höja skatten eller säga upp personal och dra ned på välfärden. Det är därför det är så otroligt viktigt att vi stöttar kommuner och regioner så att de klarar av den välfärd som vi ju verkligen värnar om.

Det finns alltså inget egenvärde i sig. Men vi måste ge kommuner och regioner möjligheter att själva klara av det uppdrag och de uppgifter de har – att klara av sjukvården, skolan, äldreomsorgen och allt annat som vi verkligen tycker är viktigt.

Om man gör indragningar i den beskattningsrätt som kommuner och regioner har påverkar detta det kommunala självstyret. Jag tycker verkligen att det är en debatt som är viktig att hålla: Hur ser vi på möjligheterna för kommuner och regioner att själva styra, vilka jag tycker är viktiga att värna? Hur ser vi på deras möjligheter att klara av den välfärd de har?

I Sverige har vi i dag ett utjämningsystem. Det är naturligtvis väldigt viktigt, eftersom kommuner och regioner har olika förutsättningar. Utjämningsystemet ska utjämna för det som man inte själv kan påverka, till exempel hur många invånare man har i sin kommun, hur långa avstånd man har och hur många som arbetar och inte. Allt detta gör, även om utjämningsystemet faktiskt är utjämnande, att kommunerna inte har helt likvärdiga förutsättningar. Vi behöver därför vara med, följa upp och ge likvärdiga förutsättningar till kommuner och regioner och dessutom förutsättningar att klara av det uppdrag de har.

Jag tänker inte kommentera detta med att sitta i utredningen eller inte. Vi har en debatt här i Sveriges riksdag. Vi kan ställa frågor om och debattera viktiga saker. Det är precis det vi gör här i kammaren i dag. Jag hoppas fortfarande att jag kan få svar på de frågor jag tog upp i min interpellation.

Prot. 2023/24:68
8 februari

Svar på
interpellationer

Anf. 33 JAN ERICSON (M):

Herr talman! Som moderat pratar jag gärna, ofta och mycket om skatter. Jag tror att det var Niklas Karlsson som sa att Moderaternas enda lösning är att sänka skatter. Jag skulle vilja kontra med att säga att Socialdemokraternas enda lösning verkar vara att höja skatter. Då är mitt svar alltså: Vad sägs om att prioritera i stället för att höja skatter?

Är verkligen allt som en kommun gör viktigare än att behålla anställda inom hemtjänsten, äldreomsorgen, förskolan eller skolan? Och är ett lyxbadhus viktigare än barnens mjölk till skollunchen? Det är verkligheten. Det är så det ser ut. Så har man prioriterat på många håll.

I diskussionen om skatteutjämning sa Eva Lindh att man ska få skatteutjämning för sådant som man inte själv kan påverka. Det är självklart. Det tycker vi moderater och regeringen också. Det är självklart att vi ska ha ett system där man kompenserar för skillnaden i skattekraft mellan olika delar av landet och mellan små kommuner i glesbygd och stora kommuner i storstäder. Men ingen tycker att det är rimligt att ha ett utjämningsystem där välskötta kommuner tvingas skicka pengar till vanskötta kommuner. Det är där problemet finns. Det är det som skapar den där ilskan.

Det var också en diskussion om att vi skickar för lite pengar till kommunerna. Det får vi höra hela tiden. Då brukar jag berätta att vår regering faktiskt har ganska mycket att ta tag i. Efter åtta år med Socialdemokraterna och Miljöpartiet har svenska folket fått se att arbetslösheten har blivit en av de högsta i EU, den grova kriminaliteten och de dödliga skjutningarna har ökat, elpriserna har skenat, skolresultaten har försämrats, vårdköerna har vuxit, räntorna har stigit och kronan har försvagats. Det har vi alltså att ta tag i samtidigt som vi ska rusta försvaret, rusta kriminalvården och stötta hushållen.

Allt det måste vi fixa. Då kan man inte skicka alla pengar som finns till bara kommuner och regioner. Vi måste ha en balans. Jag tycker verkligen att vi har klarat att hålla den balansen.

Anf. 34 PEDER BJÖRK (S):

Herr talman! Jag ska ta vid där statsrådet slutade, vid den logiska kullerbyttan. Om det är någon som gör en logisk kullerbytta är det den SD-ledda regeringen när den går ut och säger högt och tydligt: Vi satsar på den svenska välfärden. Vi satsar på den svenska sjukvården. Vi ser till att skjuta till resurser så att vi utvecklar och stärker den svenska välfärden.

Vi ser ju vad som händer runt om i landet, inte minst på sjukvårdens område. Det är underskott överallt, i varenda region. Det saknas någonstans i storleksordningen 25 miljarder kronor till svensk sjukvård. Nästan varenda region säger att man kommer att gå med kraftiga underskott det här året. Sammantaget beräknas att uppemot 5 000 personer kommer att sägas upp i den svenska sjukvården under 2024.

Herr talman! Det om något är en logisk kullerbytta. Man säger att man satsar, men vi ser att välfärden går på knäna och att personal sägs upp. Då tycker jag att det är högst väsentligt att vi har diskussionen om hur vi ska finansiera vår gemensamma välfärd. Ska det vara ett skattestopp eller inte? Ska kommunerna själva kunna bestämma över sin verklighet, eller ska det lagstiftas om skattestopp? Det är relevant att ha den diskussionen.

Avslutningsvis: Jag fick inte svar på min fråga. Finns det ett intresse hos statsrådet och den SD-ledda regeringen för att överväga ett skattegolv?

Prot. 2023/24:68
8 februari

Anf. 35 NIKLAS KARLSSON (S):

Herr talman! Det är klart att det är lättare att prata om form när man inte har något att komma med i sak. Statsrådet säger att det jag framför är konspirationsteorier. Jag ska ta dem igen.

Jag konstaterar följande: Sveriges kommuner och regioner har stora underskott. De har stora framtida utmaningar som de måste hantera. För det kommer det att krävas ekonomiska resurser. Vi har samtidigt en regering som inte vidtar några större satsningar för att hjälpa kommunerna genom att se till att de får de statsbidrag de behöver.

Dessutom framför man nu tanken att införa ett skattestopp, att kommunerna inte ska få lov att höja skatten. De får inga nya pengar. De har stora utmaningar. Men de får inte vara beredda att själva finansiera verksamheten. Det är ett politiskt beslut, inte ett ekonomiskt beslut. Därför säger jag att det är politiska vägval som ligger framför oss.

I min värld är det inte konspirationsteorier. Men om statsrådet tycker att det är det och att det jag påstår är fel har han ett par minuters talartid kvar för att tala om hur det ska gå till. Hur ska vi kunna skydda välfärden? Hur ska vi kunna undvika de besparingar som ligger framför oss – 1,7 miljarder i Västra Götalandsregionen och 3,9 miljarder i underskott i den skånska sjukvården? Hur ska våra kommuner och regioner klara av det och de kommande utmaningarna om regeringen sätter tvångströjor på dem?

Det kommer inte att gå ihop. Välfärden kommer att ta smällen, och det bygger i grunden på politiska beslut som den nuvarande regeringen väljer att fatta. Om det är en konspirationsteori får man tala om vad i mina påståenden som är fel. Och tala mycket gärna om hur vägen framåt ska se ut för att de här kommunerna ska klara av de åtaganden de har framför sig!
(forts. § 11)

Svar på
interpellationer

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.55 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 10 Frågestund

Frågestund

Anf. 36 TREDJE VICE TALMANNEN:

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Frågan ska därmed inte avse till exempel förhållanden inom politiska partier.

Därmed vill jag hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av statsrådet Maria Malmer Stenergard, statsrådet Anna Tenje, kulturminister Parisa Liljestrand och statsrådet Carl-Oskar Bohlin. Statsrådet Maria Malmer Stenergard besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Sjukvårdens beredskap för kris och krig

Anf. 37 MARKUS SELIN (S):

Fru talman! Sjukvården har en central roll i vårt totalförsvar. Det som inte fungerar i fred kommer inte att fungera i krig. Försvarsberedningen med alla riksdagspartier har också uttryckt att det brådskar med återuppbyggnaden av vårt civilförsvar, där sjukvården har en central roll och skyndsamt behöver bygga upp vårt totalförsvar mot ett möjligt väpnat angrepp.

Sverige befinner sig i en sjukvårdskris. Det är en kris som kanske är den värsta sedan 90-talet. Minst 17 av 21 regioner i Sverige planerar nu neddragningar av vår vård. Sverigedemokraterna och regeringen har inte för avsikt att skjuta till några resurser, och läget är nu akut.

Anser ministern för civilt försvar Carl-Oskar Bohlin att Sverige är bättre rustat för kris och krig med dessa neddragningar i sjukvården här och nu när personalen har svårt att klara sitt uppdrag?

Anf. 38 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Arbetet i Regeringskansliet är så fördelat att det är statsrådet Ankarberg Johansson som har ansvar för beredskapsfrågor i sjukvården, men jag ska ändå ge ett övergripande svar.

Jag måste börja med att rätta ledamot Markus Selin för påståendet att regeringen inte tillför några resurser. Det stämmer alltså inte. Vi lägger 40 procent av vårt reformutrymme på generella statsbidrag till kommuner och regioner, uppgående till 16 miljarder kronor, i budgeten för 2024.

Utöver det gör vi särskilda resursförstärkningar på området civilt försvar, både inom utgiftsområde 6 och inom det utgiftsområde som statsrådet Ankarberg Johansson har ansvar för. Vi tillskjuter bland annat särskilda resurser för att kunna bygga upp försörjningsberedskap. Det var en sådan försörjningsberedskap som saknades under pandemin, vilket naturligtvis fick stora och långtgående konsekvenser för sjukvården.

Anf. 39 MARKUS SELIN (S):

Fru talman! För lite, för sent! Pågående sjukvårdskris slår mot det kanske allra viktigaste vi har i Sverige, nämligen försvarsviljan.

Folket i kris eller krig förväntar sig möjligheter till vård och läkning. Färre skulle fullt ut göra sina uppoffringar för Sverige med vetskapen om att vår sjukvård inte fungerar. Vilka initiativ tänker statsrådet ta för att stärka Sveriges försvarsvilja genom sjukvården?

Anf. 40 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Jag delar ledamot Selins bedömning att mycket av detta är för sent, såtillvida att det hade behövt hända tidigare. Under de föregående åtta åren gjordes alltför lite på området.

Vi går nu längre än vad försvarsbeslutet 2020 ger vid handen. Vi satsar ytterligare pengar på kommuner och regioner riktade mot civilt försvar vid sidan av de generella resursförstärkningar som görs i form av 16 miljarder i generella statsbidrag till kommuner och regioner.
(Applåder)

Prot. 2023/24:68
8 februari

Frågestund

En ny könstillhörighetslags effekter på migrationen

Anf. 41 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Min fråga riktar sig till migrationsminister Maria Malmer Stenergard och handlar om förslaget till en ny könstillhörighetslag. Det har fått stöd från både socialtjänstministern och jämställdhetsministern, men det har också fått omfattande kritik från höger till vänster, från läkare, psykologer och myndigheter – listan fortsätter.

Fru talman! Ni kanske undrar vad detta har med invandring att göra. Jo, förslaget går kort sagt ut på att en person enkelt ska kunna byta juridiskt kön och med det personnummer. Det är detta som Polismyndigheten uttrycker oro över. Lätt tillgänglighet till nytt personnummer, en ny identitet, är något som skulle kunna missbrukas och underlätta för kriminella att exempelvis fly undan Polismyndighetens eller Migrationsverkets kännedom.

Vi från Sverigedemokraterna ser ett visst problem med att man å ena sidan verkar för ett paradigmskifte i migrations- och kriminalpolitiken men å andra sidan skapar ett till synes ogenomtänkt verktyg som helt klart kan hamna i fel händer.

Delar ministern Polismyndighetens oro, och hur skulle förslaget kunna påverka arbetet på departementet?

Anf. 42 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Jag tackar Leonid Yurkovskiy för frågan.

När det gäller förslaget om förbättrade möjligheter att ändra kön har regeringen valt att inte gå vidare med lagrådsremissen eftersom regeringspartierna har olika uppfattning i frågan. Som jag tror att ledamoten är införstådd med pågår det ett arbete i socialutskottet i riksdagen. Därmed kan jag inte svara för något arbete som regeringen gör eftersom det inte sker något arbete hos regeringen.

Jag förutsätter att riksdagen väger in frågan om personnummer i sitt lagstiftningsarbete. Just frågan om personnummer och folkbokföring ligger faktiskt hos finansministern, men jag ska naturligtvis som allmänpolitiskt ansvarig svara. Som sagt pågår det inte något arbete på Regeringskansliet, och jag kan därför inte svara på frågan.

Anf. 43 LEONID YURKOVSKIY (SD):

Fru talman! Jag tackar för svaret.

Anledningen till att jag ställer frågan är just för att två ministrar har gått ut i medierna och gett sitt stöd till förslaget. Jag menar på att det finns en tydlig koppling till ministrarnas område.

Förslaget innebär i praktiken att juridiskt könsbyte görs utifrån självbestämmande snarare än en medicinsk utredning eller diagnos. Är det ministrarnas bedömning att enbart juridiskt könsbyte utifrån den nya lagen

skulle kunna utgöra grund för skyddsskäl och på så vis förhindra utvisning av migranter som inte ska vara här?

Anf. 44 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Det finns många viktiga aspekter av frågan, och det är därför det är så viktigt att genomföra ett gediget lagstiftningsarbete.

Frågan om omständigheter i det enskilda fallet kan påverka om det finns skyddsskäl eller inte blir en individuell bedömning, och den görs av myndigheterna och av domstolar.

Om det blir en ny lagstiftning kommer vi att följa den mycket noga.

Sjukvården i krigstid

Anf. 45 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Tillåt mig parafrasera ministern för civilt försvar: Det kan bli krig i Sverige.

Jag vill inte i första hand vädja till Carl-Oskar Bohlin's rädsla men däremot till hans lägesuppfattning. Samhällelig motståndskraft kräver just medvetenhet om läget, och just nu befinner sig svensk sjukvård i kris. Över 5 000 tjänster runt om i landet är hotade.

Region efter region larmar om att det inte finns tillräckliga resurser för att bibehålla sjukvården på den nivå som den var på tidigare. I mitt hemlän Gävleborg väntar människor i timmar på att ambulansen ska komma fram i nödlägen. I krigstid och kristid är, som vi alla är medvetna om, pressen på sjukvården ännu högre än normalt. Om det inte finns en fungerande sjukvård i fredstid, då den borde fungera optimalt, hur ska den då fungera i krigstid?

Anf. 46 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Låt mig för sakens skull inleda på samma sätt som till föregående frågeställare, nämligen med att konstatera att frågor rörande sjukvårdens beredskap ligger hos statsrådet Ankarberg Johansson. Jag ska ändå ge ett generellt svar på frågan.

Det man kan konstatera är att sjukvård under ett väpnat angrepp precis som frågeställaren säger ställs inför helt andra anspråk. Det kräver också att vi vidtar åtgärder – åtgärder som inte har vidtagits trots att det säkerhetspolitiska läget har försämrats under mycket lång tid.

Det regeringen har gjort under året är bland annat att ge uppdrag åt Socialstyrelsen att upphandla ett nationellt traumasjukvårdslager för att kunna hantera ett masskadeutfall på svenskt territorium. Det här är inget vi kan förvänta oss att regionerna gör inom den ordinarie verksamheten. Det är ett ansvar som ankommer på staten. Det är ett ansvar som den här regeringen har tagit som tidigare regeringar inte klarade av att komma i mål med.

Anf. 47 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Fru talman! Det svarar ju inte på frågan. När vi har en sjukvård som inte fungerar i dag, hur ska den kunna fungera i krigstid?

Det talades tidigare om att man har gjort satsningar av historisk grad. Men egentligen har man bara gett en tredjedel av det som regionerna har

sagt att de behöver för att de ska kunna bibehålla den redan låga nivå av sjukvård som de hade tidigare.

Det duger liksom inte att man pratar om sådana saker. Ingen har mandatat att vila på stället i väntan på andra, som ministern själv har sagt.

Prot. 2023/24:68
8 februari

Frågestund

Anf. 48 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Det är helt korrekt som frågeställaren säger.

Vi behöver också komma ihåg att det huvudsakliga ansvaret för sjukvården åvilar regionerna. Jag har hittills inte träffat någon region som vill återlämna det ansvaret till staten. Staten har ett ansvar att skjuta till medel i form av generella statsbidrag, vilket man också tar. Men vi får inte glömma att i botten har regionerna ansvar för verksamheten och även beskattningsrätt om de uppfattar att de medel de har tillgängliga inte räcker.

Höjd dag ersättning till ukrainska flyktingar

Anf. 49 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Min fråga är till statsrådet Maria Malmer Stenergård.

Fru talman! 71 kronor om dagen för en vuxen och 37–50 kronor för ett barn. Det är vad ukrainska flyktingar lever på i dag i Sverige sedan snart två år. Det blir 150 kronor om dagen för en mamma med två barn. Många har inte råd med mat för dagen. Jag har träffat dem som står i soppköerna och håller sitt barn i ena handen, som inte har råd med kläder och skor. Röda Korset vittnar om exploatering och självmordsförsök.

Det är inte värdigt vårt land att de ukrainare som kämpar vid fronten gnags av oro för makor, barn och föräldrar i Sverige. Därför är det bra att regeringen till slut har inlett folkbokföringen av våra ukrainska flyktingar. Men det är en process som borde ha inletts för länge sedan och som tar alldeles för lång tid.

De organisationer som jobbar med de ukrainska flyktingarna och gör ett otroligt jobb varje dag är här i riksdagen i dag. Över 60 organisationer från hela landet ställer via mig denna fråga till dig, statsrådet: Kan du göra allt, precis allt, för att akut höja dag ersättningen nu till sådana nivåer som råder i Danmark och i våra grannländer?

Anf. 50 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Tack för er fråga och varmt välkomna till Sveriges riksdag, säger jag till besökarna!

Jag är otroligt glad att kunna berätta att vi inom bara någon vecka remitterar ett färdigt lagförslag. Vi har alltså inte precis påbörjat arbetet, utan det är ett mycket omfattande arbete som ligger till grund för detta.

Förslaget svarar inte bara på den mycket snäva fråga som väcktes av Centerpartiet i finansutskottet för någon vecka sedan om att höja dag ersättningen. Förutom att man går in i etableringen och ger över 300 kronor om dagen i de fallen svarar det på alla andra behov som ukrainarna i Sverige har uttryckt, det vill säga full möjlighet att ta del av Arbetsförmedlingens insatser, full möjlighet till sjukvård och möjligheten att få bank-id.

Det här är jätteviktigt, och jag är så glad att vi nu kan stötta även med detta – parallellt med allt det stöd som vi ger på plats i Ukraina. Då får vi

inte glömma att det är många som är oroliga över de 5 miljoner internflyktingar som finns där och som också behöver vårt stöd.
(Applåder)

Anf. 51 MARTIN ÅDAHL (C):

Fru talman! Då lyssnade du inte riktigt på frågan som ställdes.

Organisationerna säger att den akuta nöden är här och nu. Folk har inte mat för dagen. Det här kommer att ta tid; det vet du också. Det har du också sagt i medierna.

Självklart ska vi öka stödet också till dem som är i Ukraina. Det har vi centerpartister också drivit på för. Men nu är frågan rakt av till dig som statsråd inför människorna som just nu lider akut nöd: Vill du hjälpa till under den tid vi väntar på att det ska bli högre ersättning via folkbokföringen och ge dem högre ersättning via riksdagen så fort som möjligt, här och nu?

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag påminner om att samtliga talar via talmannen. Det innebär att vi inte duar eller talar direkt till varandra.)

Anf. 52 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Vi jobbar nu intensivt med att så snabbt som möjligt få den här förändringen på plats. Vi kommer att ha ett förkortat remissförfarande. Vi kommer att skicka över förslaget till riksdagen, och jag hoppas innerligt på både Centerpartiets och hela riksdagens samarbete för att få den här lagstiftningen på plats så fort som möjligt. Det är precis det som svarar mot ukrainarnas behov.

Det förslag som Centerpartiet lade fram i finansutskottet skulle kräva en helt ny lagstiftningsprocess, och det bedömer jag att vi inte har tid med.

Förebyggande åtgärder mot oljeutsläpp

Anf. 53 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! I oktober besökte statsrådet Bohlin det oljedrabbade Natura 2000-området utanför Blekingekusten. Efter att mer än 150 000 liter olja hamnat i vattnet har kommunen nu ett gigantiskt jobb med att försöka sanera hela kustområdet.

Förra veckan kunde oljesaneringen återupptas efter ett längre avbrott på grund av vintervädret. Sölvesborgs kommun har fått bygga en helt ny organisation runt oljesaneringen, och kostnaden kommer troligen att hamna på mellan 100 och 150 miljoner kronor.

Statsrådet arbetar med krisberedskap, som bland annat handlar om förebyggande åtgärder för att förhindra skador på vår miljö när olyckor inträffar. Det finns i dag ett stort antal fartyg i trafik i Östersjön som har dispens för att köra med samma typ av olja. Risken finns alltså att samma sak skulle kunna hända igen.

Jag vill därför fråga statsrådet Bohlin om han och hans departement arbetar med några nya förebyggande åtgärder för att något liknande inte ska kunna hända igen.

Anf. 54 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Vilken typ av olja man kan använda vid fartygsframdrift är inte en fråga som sorterar under Försvarsdepartementet, men vi har naturligtvis alla ett ansvar för att arbeta för att det som hände i Pukaviksbukten inte ska upprepas.

Vi avser att i närtid ge MSB ett uppdrag att utvärdera den här händelsen tillsammans med ett antal andra kriser som ägt rum i närtid för att se vilka slutsatser vi kan dra av det operativa krishanteringsarbetet för att det här inte ska upprepas.

Anf. 55 KATARINA LUHR (MP):

Fru talman! Sölvesborgs kommun jobbar i dag med att sanera stränderna från olja. Men det finns ett stort antal myndigheter som har utpekat ansvar vid oljeutsläpp, bland annat statsrådets egen myndighet MSB men även Kustbevakningen, länsstyrelserna, Naturvårdsverket och HaV.

Därför skulle jag vilja hänga på svaret och fråga statsrådet om han efter katastrofen i Blekinge är nöjd med hur hanteringen av oljekatastrofen har fungerat eller om han redan i dagsläget skulle kunna säga något om förbättring av framtida organisation.

Anf. 56 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Ja, jag hade möjligheten att besöka skadeplatsen ganska snart efter att olyckan hade ägt rum.

Det man kan konstatera i ett initialt skede är i vart fall att alla aktörer i systemet har varit mycket på tårna. MSB har snabbt kunnat få fram förstärkningsresurser. Kustbevakningen har omprioriterat och omfördelat resurser för att kunna delta i hanteringen av haveristen men också hjälpa till med att sanera olja.

I stort tycker jag alltså att insatsen har fungerat, men den slutliga utvärderingen får visa vilka förbättringsområden som finns.

Personnummer till ukrainska flyktingar

Anf. 57 MAGNUS RESARE (M):

Fru talman! Min fråga går till migrationsminister Malmer Stenergard.

Vi har under en tid kunnat läsa om några av de problem som ukrainare ställs inför när de saknar personnummer. Jag har förstått att tanken är att det här ska lösas.

Min fråga är därför hur arbetet ser ut med att lösa det här problemet.

Anf. 58 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Jag tackar Magnus Resare för frågan. Jag är väldigt glad över att den kommer upp igen, för jag kan berätta att vi inom bara någon vecka skickar ut ett färdigt lagförslag på remiss. Vi förkortar remisstiden för att det ska kunna träda i kraft så fort som möjligt. Det innebär att folkbokföring gäller för dem som har varit här i ett år och som också bedöms komma att vara här en tid framöver.

Med folkbokföringen öppnar sig en rad möjligheter. Det handlar om fulla insatser från Arbetsförmedlingen, möjligheten till praktikplats liksom möjligheten att få ett bank-id och att få sjuk- och hälsovård, vilket är

otroligt viktigt, men också, vilket är angeläget, en höjd ersättning. De som ännu inte arbetar går in i etableringen och får då över 300 kronor per dag, vilket ju är en väsentlig förbättring. För dem som arbetar, vilket glädjande nog väldigt många gör, börjar också föräldraförsäkringen att gälla, vilket vi är övertygade om kommer att underlätta tillvaron här i Sverige.

Anf. 59 MAGNUS RESARE (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Detta låter väldigt hoppfullt och mycket bra.

En annan aktuell fråga just nu är EU:s migrationspakt. Jag tänkte ta tillfället i akt att fråga hur arbetet fortskrider med det och hur det kommer att påverka Sverige.

Anf. 60 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Ännu en otroligt viktig fråga! Den är högaktuell, för i dag röstar man om nio rättsakter – hela pakten – i Coreper.

Glädjande nog ställer sig den svenska regeringen bakom det förslag som har förhandlats fram. Mycket av de riktigt svåra filerna togs fram under det svenska ordförandeskapet och ser i allt väsentligt likadana ut. Detta är vi väldigt glada över. Det innebär att vi får mycket bättre kontroll vid EU:s yttre gräns, och det stärker vår säkerhet men också vår förmåga att hjälpa dem som har absolut störst behov av skydd.

(Applåder)

Ett flexibelt sjukförsäkringssystem

Anf. 61 INGEMAR KIHLSSTRÖM (KD):

Fru talman! Jag vill rikta min fråga till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje.

Vi behöver ett sjukförsäkringssystem där man ser till människors möjligheter. Det är viktigt att sjukförsäkringssystemet ger drivkrafter som tar till vara varje persons kapacitet och erbjuder olika vägar tillbaka till arbetet. Den enskildes arbetsförmåga ska betonas, och därför behövs en större möjlighet till flexibilitet.

I dag kan en person som arbetar och får ersättning till 50 procent inte öka sin arbetsinsats med 10 procent, även om det skulle vara möjligt enligt läkare. Dagens fasta steg i sjukförsäkringen – 25, 50, 75 och 100 procent – bör därför förändras. Dagens system tillvaratar inte den enskilda personens fulla förmåga och möjlighet till en ökad arbetsinsats.

Vi kristdemokrater förespråkar en större flexibilitet genom en personanpassad procentsats utan fasta steg. Min fråga är därför hur ministern ser på möjligheten till en förändring som gör sjukförsäkringssystemet mer flexibelt och också steglöst. Så ser det ut i till exempel Norge.

Anf. 62 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Frågan som Ingemar Kihlström ställer är väldigt intressant. Den tar sin utgångspunkt i att alla som kan arbeta ska arbeta, oavsett om man har nedsatt arbetsförmåga, och att man sedan successivt i takt med att man återfår arbetsförmågan kan jobba mer.

En utredning har lämnat utredningsbetänkandet *En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet*, där man kommer med förslag på att man ska lämna den så kallade rehabiliteringspenningen och preventionspennigen steglöst och inte sjukpenningen. Alldeles oavsett vad man pratar om kan det ändå vara förknippat med en hel del svårigheter när det gäller Försäkringskassans möjligheter att göra bedömningar. I dag är det 0, 25, 50, 75 eller 100 som är bedömningen. Det blir ju väldigt komplicerat om man ska gå in på 22 eller 27,5 och så vidare. Där kommer byråkratin och administrationen in – det skulle antagligen försvåra både för den enskilde att komma tillbaka i arbete och för Försäkringskassan att göra den här typen av bedömningar då det är en stor gränsdragningsproblematik.

Anf. 63 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD):

Fru talman! Jag tackar ministern för svaret även om det inte mötte mig till fullo. Man kan konstatera att Norge lyckas administrera en helt steglös förändring.

Jag ser en styrka i ett flexibelt system, för det skulle också möta de människor som har förlorat någon närstående och som på grund av sorg behöver vara sjukskrivna. Det skulle kunna ge dem en ökad möjlighet att komma tillbaka till arbetet stegvis. Jag hoppas att vi kan fortsätta att resonera och att vi kan hitta vägar som kan ta oss förbi eventuella administrativa hinder.

Anf. 64 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Det är alltid en enormt stor tragedi att förlora någon närstående. Att bearbeta den sorgen är hälsosamt och viktigt. Rätten till ledighet vid dödsfall regleras i lag, och det är också något som kollektivavtalen ofta föreskriver. Det brukar vara ungefär tio dagars ledighet. Det har inte kommit till min kännedom att det skulle vara något problem, inte några stora problem i alla fall, i vårt samhälle när det gäller företagens och den enskildes möjligheter att komma överens. Jag ser stora möjligheter här för arbetsgivare att vara både flexibla och tillåtande.

Asylsökande från Uzbekistan

Anf. 65 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! Det finns ett land som utmärker sig i migrationsstatistiken, nämligen Uzbekistan. I januari 2024 utgjorde uzbekerna den största gruppen asylsökande. Samtidigt kan det konstateras att över 90 procent av uzbekernas asylansökningar avslås. 2023 var uzbekerna den största gruppen av illegala invandrare som påträffades vid arbetsplatsinspektioner.

Det handlar med andra ord om illegala arbetskraftsinvandrare som söker asyl som ett sätt att förlänga sin vistelse i Sverige. Därför vill jag fråga migrationsministern vilka åtgärder som har tagits eller som planeras för att sätta stopp för detta missbruk av vårt asylsystem.

Anf. 66 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Jag tackar Mauricio Rojas för denna mycket angelägna fråga. Det stämmer att uzbekerna utgör en mycket stor andel av de asylsök-

ande, att bifallsfrekvensen är mycket låg och att Sverige jämfört med andra EU-länder har ett mycket stort antal asylsökande.

Detta är något som vi jobbar mycket med. Framför allt vill jag betona det diplomatiska arbete som sker. Min statssekreterare var nyligen i Uzbekistan för att diskutera detta. Vi har också ett mycket intensivt arbete för att motverka att människor exploateras av hänsynslösa arbetsgivare. Det arbete som centren mot arbetslivskriminalitet genomför, där flera myndigheter jobbar gemensamt för att motverka detta, är helt avgörande.

Vi jobbar alltså både med att styra myndigheterna och med att skärpa lagstiftningen, men också – vilket är väldigt viktigt – med diplomati för att förhindra detta.

Anf. 67 MAURICIO ROJAS (L):

Fru talman! Det som gäller uzbekerna är inte ett undantag. Det finns många andra nationaliteter som utmärker sig för att deras avslagsfrekvens är väldigt hög inom Migrationsverket – 70–80 procent vanligtvis. Detta är alltså en mycket viktig fråga.

Jag instämmer i ministerns vilja att motarbeta den illegala invandringen och de ligor som ligger bakom den.

Anf. 68 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Jag kan bara instämma i vikten av det här arbetet. Vi jobbar brett nu. Vi inrättar ett nytt mottagningssystem där vi har ett mottagandecenter där alla ska bo i stället för i eget boende. Där får vi bättre kontroll över vilka som vistas här och över att de inte avviker. Får man ett nej, vilket tre av fyra i dag får, ska man flytta till ett återvändandecenter.

Detta har redan börjat inrättas, och vi ser faktiskt redan resultat där man kortar ledtiderna. Detta sänder viktiga signaler om att den som inte har skyddsskäl kommer att få återvända snabbt. Det blir också mer humant, då vi kortar handläggningstiderna.

Ekonomisk trygghet för personer med sjuk- och aktivitetsersättning

Anf. 69 JESSICA RODÉN (S):

Fru talman! Rapporterna duggar just nu tätt om hur svårt de svenska hushållen har det att klara höjda hyror, höga räntekostnader och ökade matpriser. Den grupp som kanske har det allra tuffast är de som lever på sjuk- och aktivitetsersättning.

Höginkomsttagarna fick sänkt skatt vid årsskiftet. Det fick inte de som har sjuk- och aktivitetsersättning. Motivet mot sänkt skatt för denna grupp var från regeringens sida att det skulle vara inflationsdrivande. Det är inte utan att man undrar varför det aldrig är inflationsdrivande när höginkomsttagare ska få skattelättnader medan det alltid är inflationsdrivande när människor i en utsatt ekonomisk situation ska få en skattelättnad.

Mot bakgrund av den utsatta ekonomiska situationen för många som lever på sjuk- och aktivitetsersättning vill jag fråga statsrådet Anna Tenje vad regeringen avser att göra för att förbättra den ekonomiska tryggheten för dessa personer.

Anf. 70 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Jag kan konstatera att de flesta bidrag som skrivs upp inte med inkomst utan snarare med prisbasbelopp föregående år höjdes med 8,6 procent. För innevarande år skrevs de upp med 9,14 procent.

Det är därmed en stor förstärkning till många av de hushåll som har det extra tufft just nu, för att inte tala om att också de extra bostadstilläggen till just barnfamiljer är en kraftig förstärkning för de barnfamiljer som har det allra tuffast.

I övrigt är den viktigaste insatsen att bekämpa inflationen och på så sätt stärka hushållen genom att se till att inflationen inte fortsätter att gröpa ur hushållens plånböcker. Det är en strategi som vi ser har varit väldigt framgångsrik. Förhoppningsvis ser vi ljuset i tunneln och kan komma ur den ekonomiska krisen.

Det civila försvarets uthållighet

Anf. 71 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD):

Fru talman! Sverigedemokraterna har vid flera tillfällen berört den långsamma återuppbyggnaden av totalförsvaret. Den tidigare socialdemokratiska regeringen talade ofta om den stora omställningen 2015, och kvittot på detta ser vi i dag. MSB och Försvarsmakten konstaterar att förmågan inte är där den borde vara. Det är snart tio år sedan arbetet påbörjades. Låg prio, inga uppföljningar, inte intressant.

Försvarspolitiken och medborgarnas säkerhet är ett socialdemokratiskt särintresse. Resultatet talar sitt tydliga språk. Den nuvarande regeringen får inte gå i Socialdemokraternas fotspår. Sverigedemokraterna är och kommer fortsatt att vara en trovärdig samarbetspartner inom försvarspolitiken, men vi kommer också att kräva ett fortsatt högt tempo.

Med anledning av det jag har nämnt undrar jag vilka ytterligare initiativ statsrådet Bohlin kommer att ta för att öka det civila försvarets uthållighet på kort sikt.

Anf. 72 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tyvärr har jag bara tilldelats en minut för att ge detta uttömmande svar.

Sedan vi tillträdde och under innevarande år vidtar vi alltså i storleksordningen ett åttiotall åtgärder för att stärka det civila försvaret. Det handlar bland annat om en snabbare aktivering av civilplikten än vad som lades fast i försvarsbeslutet, en ökad ambitionsnivå när det kommer till att skydda civilbefolkningen med den särskilda skyddsrumssatsningen som återfinns i årets budget och ytterligare medel till kommuner, länsstyrelser och andra aktörer i systemet för att påskynda det här arbetet.

Låt mig säga att det nu blir mycket viktigt hur den samlade Försvarsberedningen landar i de här frågorna, eftersom det utgör inspelet inför det försvarsbeslut som regeringen har valt att tidigarelägga just eftersom frågorna är så angelägna. Det är min stora förhoppning att vi i bred enighet även i Försvarsberedningen kan landa i behovet av att stärka totalförsvaret och därigenom det civila försvaret.

Personalbristen i äldreomsorgen

Anf. 73 NADJA AWAD (V):

Fru talman! ”Vem ska ta hand om mamma?” ”Svensk äldreomsorg är i kris och tuffare blir det framöver.” Detta är rubriker och citat från Dagens Nyheter.

Enligt Dagens Nyheters kommunenkät som specifikt rör hemtjänsten är personalbristen så allvarlig att äldre får sina besök framskjutna eller inställda. De anställda tvingas jobba mycket övertid. Kommuner har svårt att hitta personal över huvud taget, medan andra har svårt att hitta rätt kompetens.

Regeringen har uppenbarligen delat ut för lite statsbidrag till regionerna och kommunerna under 2023. Samma sak gäller för 2024. Det konstaterar SKR och facken. Kommunerna kan inte ens utnyttja Äldreomsorgslyftet, för de kan inte släppa iväg personal till utbildning på grund av personalbrist.

Det är många som nu undrar varför regeringen och äldreministern är passiva och frånvarande medan krisen fortgår. Min fråga är: Kommer regeringen att ta sitt lagstadgade finansieringsansvar för kommunerna och ge dem ökade statsbidrag för att rädda äldreomsorgen?

Anf. 74 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag tackar för frågan.

Vi kan börja med att konstatera att det är ett besvärligt ekonomiskt läge både i våra kommuner och i våra regioner. Det märks i staten, det märks i kommunerna och det märks framför allt i hushållen.

Just därför är det väldigt viktigt att prioritera, och precis som vi har varit inne på tidigare här i dag lade vi just därför 60 procent av det reformutrymme som fanns i budget för 2024 på välfärden. Förutom att rusta försvaret och polisen med mer pengar valde vi att prioritera välfärden. Det var 16 miljarder, varav de flesta dessutom i generella statsbidrag som gick just till kommunerna och regionerna.

Vi har dessutom en fortsättning på Äldreomsorgslyftet som i sin tur kommer att leda till att vi kan fortsätta att stärka svensk äldreomsorg genom att höja kompetensen inom dessa viktiga områden.
(Applåder)

Arbetsmarknadsprövning vid arbetskraftsinvandring

Anf. 75 EMELIE NYMAN (C):

Fru talman! Arbetskraftsinvandring är helt nödvändigt för Sverige och svensk konkurrenskraft. Den senaste tidens debatt kring arbetskraftsinvandring har visat att det finns en otroligt stor oro i näringslivet, en oro över att regeringen mer eller mindre kommer att strypa möjligheterna till arbetskraftsinvandring.

Centerpartiet är övertygat om att företagen själva vet bäst vilken kompetens de behöver, medan andra partier vill se en arbetsmarknadsprövning. Därför vill jag fråga migrationsminister Maria Malmer Stenergård hur regeringen ser på frågan om arbetsmarknadsprövning.

Anf. 76 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M):

Fru talman! Jag tackar Emelie Nyman för en väldigt viktig fråga. Arbetskraftsinvandring är och kommer att vara helt avgörande för Sveriges möjlighet att konkurrera på en allt tuffare global marknad framöver.

Det är därför jag är så glad att Migrationsverket precis har sjösatt en helt ny modell där de som kommer hit och är högkvalificerade är garanterade besked inom 30 dagar från komplett ansökan. Det här är jätteviktigt för att konkurrera om de allra främsta talangerna.

Vi höjer nu kravet på lön för att komma hit och jobba från 13 000 till drygt 27 000 kronor i månaden. Det gjorde vi den 1 november. Tanken är att skifta fokus från en stor andel lågkvalificerad arbetskraftsinvandring till en högre andel kvalificerad och högkvalificerad.

Samtidigt pågår en utredning som strax ska överlämnas och som innebär att man ska titta på ett ännu högre lönekrav med möjlighet till undantag. Men vi vill inte tillbaka till den gamla modellen där facken i praktiken hade veto, utan det är arbetsgivarna som själva ska bestämma i stort.

En kulturkanon

Anf. 77 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M):

Fru talman! Kultur kan vara en källa till glädje, mening och en känsla av tillhörighet och ett sätt att länka samman generationer, att uttrycka sig eller att uppnå olika sinnesstämningar.

I går hade jag möjligheten att lyssna till kulturministerns inledningstal på det kulturpolitiska konventet Folk och Kultur som äger rum i Eskilstuna i helgen. Där lyfte ministern särskilt upp kulturkanon som ett sätt att bilda och bjuda in fler till kulturgemenskapen. Statsrådet lyfte också upp en rad andra saker, till exempel möjligheter och utmaningar som kulturen står inför men också kan bidra med.

Jag undrar därför om kulturministern kan utveckla resonemanget kring varför hon väljer att prioritera och lyfta fram kulturkanon som en viktig satsning inom kultur och bildning för Sverige i närtid.

Anf. 78 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan.

Kulturkanon har till och med innan vi presenterade direktiv för den blivit omdebatterad. Det gläder mig, ska jag säga, för hela poängen med en kulturkanon är ju inte bara att möjliggöra för fler att ta del av den kulturella gemenskapen och kliva in i rum som annars förblir stängda och att bidra till samhällsgemenskap, bildning och inkludering. En kulturkanon är inte bara en färdig produkt, utan själva arbetet med framtagande av kanon ska vara just inkluderande och tillåtande.

Det är därför jag blir extra glad när det pågår en debatt redan innan vi har presenterat direktiven. Direktiven presenterade vi i julas, och sedan dess går debatten varm. Jag hoppas verkligen att så många som möjligt tar chansen att vara med och debattera och tycka till på den bildningsresa som en kanon kommer att utgöra.

Anf. 79 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Fru talman! Av all den mat vi äter kommer ungefär hälften från svenska gårdar. Vid en storskalig kris eller ett krig finns det stor risk att det försvåras för den återstående hälften att komma till landet och i värsta fall att livsmedelsimporten helt avbryts.

Jordbruksverket tilldelades i december 20 miljoner kronor för att utveckla förslag till åtgärder som stärker Sveriges civila beredskap inom livsmedelsproduktionen. Lantmännen beräknar kostnaderna för att upprätthålla livsmedelsberedskap till miljardbelopp.

Min fråga till civilförsvarsminister Bohlin är då: På vilket sätt involveras lantbrukarna i arbetet med att stärka Sveriges beredskap, och vilket stöd kommer de att få ekonomiskt?

Anf. 80 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, Gudrun Brunegård, för frågan! Detta är en fråga som ligger under statsrådet Peter Kullgren, som har ansvar för beredskapsfrågorna i livsmedelssektorn.

Det man kan säga är att det precis har kommit en utredning som nu har landat på statsrådet Kullgrens bord. Där läggs ett antal förslag fram för att stärka den svenska livsmedelsberedskapen. Det är helt klart att detta är en mycket viktig delkomponent i den samlade svenska försörjningsberedskapen, som denna regering nu tar steg för att återuppbygga. Detta var ju något som helt lades ned i samband med att det civila försvaret avvecklades. Vi ser att vi behöver ta mått och steg för att höja bland annat den svenska livsmedelsberedskapen, och det är ett arbete som bedrivs i Regeringskansliet.

Judiskt liv i Sverige

Anf. 81 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Fru talman! Det judiska livet i Sverige utsätts beklagligt nog för stora påfrestningar. De senaste dagarna har vi nåtts av rapporter om att judiska företrädare i vårt land blivit kartlagda och utpekade som mordoffer av utländska agenter.

För egen del har jag besökt synagogor, skolor och föreningslokaler såväl här i Stockholm som i mitt hemlän Skåne, senast Helsingborg. Judiska och svenska medborgare har där beskrivit sin situation. Och säkerhetsarrangemang ordnas för varje liten samling som ska genomföras.

Jag välkomnar att insatser tycks vara på gång efter den utredning om en nationell strategi för att stärka judiskt liv i Sverige som den tidigare socialdemokratiska regeringen tillsatte. Detta gjordes för att långsiktigt värna möjligheter och förutsättningar för det judiska livet i Sverige. Jag noterar också att Svenska kommittén mot antisemitism beskriver den allmänna hotbild som just nu finns.

Jag vill utifrån detta fråga kulturminister Parisa Liljestrand om det utifrån minoritetspolitikens perspektiv finns beredskap för ytterligare åtgärder för att långsiktigt värna förutsättningarna för judiskt liv i Sverige.

Anf. 82 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Jag tackar ledamoten för att han lyfter en så pass viktig fråga. Ja, att lyfta judiskt liv i Sverige och möjliggöra för judar att ha ett fritt och säkert liv i Sverige är en av denna regerings mycket prioriterade uppgifter.

Statsministern har i sina regeringsförklaringar – både den första och den senaste – lyft upp detta som en särskild prioritet. Det är också utifrån det som regeringen har tagit krafttag när det gäller att möjliggöra för ett fritt judiskt liv i Sverige.

Vi har bland annat tillfört mer medel för att säkerheten kring judiska skolor, synagogor och judiska organisationer ska förbättras. Vi har infört en rad åtgärder som den judiska församlingen och organisationerna själva har utpekat som viktiga. Bland annat finns det en interdepartemental arbetsgrupp inom Regeringskansliet för att samla dessa frågor och för att kunna hantera dem på ett bra sätt.

Jag har också alldeles nyligen mottagit ett betänkande som handlar om att stärka judiskt liv. Det kommer vi naturligtvis att arbeta vidare med inom Regeringskansliet.

En ny byggnads- och reparationsberedskap

Anf. 83 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD):

Fru talman! Min fråga handlar om byggnads- och reparationsberedskapen, som har funnits i Sverige och som var den civila byggindustrins beredskapsorganisation. I princip samtliga stora byggbolag var med i beredskapsorganisationen.

Sverige behöver en beredskap på detta område, särskilt nu när det är krig i Europa och när säkerhetsläget drastiskt har förändrats jämfört med 2007, när beredskapen avskaffades. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, har också påpekat behovet av en modern version av den tidigare byggnads- och reparationsberedskapen.

Jag vill fråga statsrådet Carl-Oskar Bohlin: Hur ställer sig ministern för civilt försvar till att skapa en ny modern byggnads- och reparationsberedskap?

Anf. 84 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, Mikael Eskilander, för en mycket angelägen fråga! Detta är en av de frågor som behandlas i det försvarsberedningsbetänkande som avlämnades strax före jul och som regeringen nu arbetar med att omhänderta. Parallellt med detta har regeringen tillsatt en utredning som tittar på hela det kommande personalförsörjningsbehovet i de civila delarna av totalförsvaret vid höjd beredskap. Och detta är naturligtvis en viktig delkomponent att beakta i det avseendet.

Erfarenheten från Ukraina visar oss att det krävs en större robusthet i termer av en reparationsberedskap, och det är en av de frågor som vi just nu arbetar med att omhänderta.

Anf. 85 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Fru talman! Återigen har det visat sig att Försäkringskassan har stora problem med hantering av ärenden när det gäller personlig assistans. Den 3 januari riktade Justitieombudsmannen svidande kritik mot deras hantering av kontrollärenden. Man skrev att det framstår som att myndigheten undanhåller underlag och verkar i det fördolda.

Detta är naturligtvis en oerhört skarp kritik mot en statlig myndighet som har att hantera ärenden gällande människor som redan befinner sig i en utsatt situation.

Jag ställde häromdagen en skriftlig fråga till statsrådet Anna Tenje om detta men fick tyvärr inget tydligt svar tillbaka. Därför ger jag nu statsrådet en ny möjlighet att svara på frågan: Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att försäkra sig om att Försäkringskassan arbetar på ett rättssäkert sätt kring personlig assistans – mot bakgrund av den svidande kritik som JO har riktat mot Försäkringskassan?

Anf. 86 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack för frågan, ledamoten! Det är klart att detta är en mycket angelägen fråga, särskilt när det gäller det gedigna arbete som regeringen bedriver när det handlar om fusk och felaktiga utbetalningar. Det görs mycket kontroller, och ett stort arbete görs på våra myndigheter i denna fråga.

Den fråga som ledamoten väcker här och nu följer jag noga. Givetvis ämnar jag återkomma i frågan lite längre fram när jag har fått lite mer information kring saken.

Stärkande av demenssjukvården

Anf. 87 THOMAS RAGNARSSON (M):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Anna Tenje. Demens är ett sjukdomstillstånd som växer i vårt samhälle. Vi ser allt fler som drabbas. Vi ser också att insjuknandet ökar i yngre åldersgrupper. Sjukdomen påverkar inte bara den drabbade, utan den slår även hårt mot anhöriga. Man hör ibland begreppet anhörigsjukdom.

Under de senaste åren har de medicinska framstegen varit stora både när det gäller att bromsa sjukdomsförloppet och när det gäller att hitta läkemedel som skulle kunna förhindra demens. Därför är fortsatta satsningar inom detta område av största vikt.

Min fråga till statsrådet är: Hur ser statsrådet på dessa frågor, och hur kan vi stärka demenssjukvården?

Anf. 88 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag tackar för denna mycket angelägna fråga. Precis som ledamoten lyfter är det i dag ungefär 150 000 som lever med någon form av demensdiagnos, och varje år är det 25 000 personer som får en diagnos.

Nu är det ju så att vi lever allt längre och blir allt äldre, vilket gör att fler och fler också får någon form av demens. Diagnos ställs också allt tidigare. Just därför är jag väldigt glad att vi nu har tagit tag i den demens-

strategi som ligger och ska revidera den. Vi ska jobba mer förebyggande och främjande och inte minst möta de allt fler människor som får en diagnos allt tidigare.

Vi ska också möjliggöra och se till att följa forskningen, där Sverige verkligen ligger i framkant och står längst fram i leden, så att den kunskapen och informationen kommer dem till del som behöver den allra mest. Det handlar om våra duktiga medarbetare ute i våra regioner och kommuner – och inte minst om de personer som drabbas av demens och deras anhöriga.

Utnyttjande av arbetskraft från tredjeland

Anf. 89 ZARA LEGHISSA (S):

Fru talman! Kommissionen har lagt fram ett förslag om en talangreserv inom EU för att locka låg-, medel- och högkvalificerad kompetens från tredjeland. Samtidigt vet vi att arbetstagare från tredjeland är en riskgrupp när det kommer till arbetskraftsexploatering.

Jag vill därför fråga statsrådet Malmer Stenergård: Hur avser statsrådet att agera för att garantera att utnyttjandet av arbetskraft från tredjeland minimeras?

Anf. 90 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Jag tackar Zara Leghissa för frågan. Detta är oerhört angeläget. Tyvärr ser vi att alldeles för många utnyttjas av skrupelfria arbetsgivare. Regeringen vidtar nu en rad åtgärder för att komma till rätta med det, och det är ett arbete som måste lyftas även på EU-nivå så att hela det perspektivet kommer in i detta viktiga arbete.

Regeringen genomför nu som sagt en rad åtgärder för att stävja detta och hindra mänskligt lidande. För att nämna något på mitt område har vi äntligen höjt lönekravet för att få komma hit från tredjeland och arbeta. Tidigare var kravet bara 13 000, vilket riskerade att leda till att människor utnyttjades. Vi fokuserar också mycket på arbetet med arbetsplatskontroller, och där är centren mot arbetslivskriminalitet oerhört viktiga i och med att många myndigheter där samverkar och delar kompetens med varandra.

Översyn av närståendepenningen

Anf. 91 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! Inspektionen för socialförsäkringen har i sin granskning av närståendepenningen rapporterat om en rad brister. Det är exempelvis krångligt att ansöka om förmånen och problematiskt för Försäkringskassan att handlägga den. Förmånens användningsområde är dessutom oklart. Utöver det finns det svårigheter med bedömningen i vissa fall, exempelvis vid psykisk sjukdom eftersom det blir svårare att bedöma om det finns ett påtagligt hot mot liv, vilket är ett krav för att få närståendepenning.

Myndigheten rekommenderar därför regeringen att genomföra en översyn av förmånen, och av den anledningen vill jag fråga statsrådet Anna Tenje hur ministern ser på behovet av en översyn för att kunna verka för en mer ändamålsenlig och flexibel användning av närståendepenningen.

Anf. 92 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Jag tackar för frågan från Clara Aranda. Jag delar givetvis uppfattningen att det är viktigt att det finns goda möjligheter för anhöriga att vårda svårt sjuka familjemedlemmar.

Precis som ledamoten säger har ISF nu granskat närståendepenningen, och den granskningen visar att de allra flesta som söker närståendepenning också får närståendepenning. Med det sagt behöver det ju inte vara enkelt att ansöka om närståendepenningen, och där finns det fler saker att göra.

Glädjande nog har Försäkringskassan följt granskningen och meddelar att man nu tittar på att se över ansökningsprocessen för att förenkla den. Det ska helt enkelt bli enklare för den sökande att ta del av detta. Man pekar också på att det är viktigt att sprida information och öka kunskapen om förmånen, för att den ska komma fler som är i behov av den till del.

Cybersäkerhet

Anf. 93 ALEXANDRA ANSTRELL (M):

Fru talman! Jag har en fråga till ministern för civilt försvar, Carl-Oskar Bohlin. Det gäller cybersäkerhet. Det har ju visat sig de senaste månaderna att vi kanske inte har haft en fullgod säkerhet kring detta i en hel del verksamheter. Det saknas också tillräckligt med människor som har riktigt bra kompetens i dessa frågor, och det kanske är någonting som vi kan se bli allt värre framöver.

Mina frågor är därför: Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att stärka cybersäkerheten i Sverige? Samarbetar ministern med utbildningsministern för att bygga fler kompetenser bättre framöver?

Anf. 94 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Tack, Alexandra Anstrell, för en mycket angelägen fråga! Det är tyvärr på det sättet att Sverige under en lång rad av år har fallit i cybersäkerhetsrankningar. Det har riktats hård kritik från Riksrevisionen gällande det arbete som bedrevs på detta område under åren 2017–2022.

Det regeringen nu gör är att ta ett helhetsgrepp i att bygga ett ekosystem för att höja cybersäkerheten. För att knyta an till det som ledamoten ställde frågor om invigde regeringen i går det nya cybercampus som har möjliggjorts tack vare en gemensam satsning från bland annat Försvarsdepartementet och Utbildningsdepartementet. Undertecknad och utbildningsministern kunde alltså delta vid invigningen i går. Det illustrerar ju den ena delen av detta, nämligen behovet av ny kompetensförsörjning på området.

I övrigt arbetar vi nu med en ny nationell cybersäkerhetsstrategi, omformar det nationella cybersäkerhetscentret och satsar mer pengar på den incidenthanteringsmekanism som i dag ligger hos MSB, samtidigt som vi arbetar för att bygga om det nationella cybersäkerhetscentret.

Avregleringens effekter på trafikområdet

Anf. 95 JAMAL EL-HAJ (S):

Fru talman! Den 3 och 4 januari uppstod på väg E22 i Skåne ett fruktansvärt kaos där över tusen bilar med förare och passagerare satt fast på

grund av svårt vinterväder. En del av orsaken till kaoset var att vinterväghållningen inte fungerade tillräckligt bra.

Vi vet att de statliga trafikmyndigheterna har varit utsatta för en hårdhänt bolagisering, avreglering och marknadisering där kunskap, erfarenheter och utrustning har försvunnit. Jag skulle vilja fråga civilförsvarsministern hur han ser på beredskapseffekterna av den hårdhänta bolagisering och avreglering som har skett på trafikområdet. Ser också Carl-Oskar Bohlin det samband jag beskriver?

Anf. 96 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M):

Fru talman! Den slutsats man framför allt kan dra av händelserna på väg E22 är att alltför många myndigheter bråkade om vem som skulle ta ansvaret i en skarp situation. Jag tror att detta delvis präglas av en kultur av undfallenhet som vi över huvud taget inte vill se i våra svenska förvaltningsmyndigheter.

Med anledning av detta kallade jag till mig de myndigheter som var inblandade i hanteringen av händelserna vid väg E22 och tydliggjorde att de i rådande situationer förväntas ta det mandat de enligt rådande lagstiftning är tilldelade. Jag tydliggjorde alltså att vi inte vill se en ordning där myndigheter bollar runt ansvaret som en het potatis när det kommer till frågor som vem som har behörighet att klippa upp ett vajerräcke, exempelvis.

Jag tror att frågan är kvitterad från berörda myndigheter; vi har därefter sett nya snöoväder som klarades på ett betydligt bättre sätt.

Uppehållstillstånd till iranska agenter

Anf. 97 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Fru talman! Sveriges Radio rapporterade i tisdags att regimen i Iran misstänks ha planerat mord på svenska judar. Två hemliga agenter kopplade till Irans underrättelsetjänst ska 2021 ha kartlagt tre tilltänkta mordoffer i Sverige.

Att regimen i Iran ägnar sig åt terrorism är ett känt faktum. Trots detta finns det moskéer i Sverige som har nära kopplingar till regimen och som i praktiken fungerar som regimen spioncentraler. Dessa moskéers imamer är utsända från regimen och kan vistas i Sverige genom att de beviljas uppehållstillstånd med arbete som grund.

Min fråga till migrationsministern är följande: Anser statsrådet att det är rimligt att personer som är utsända på uppdrag av en regim som planerar terrordåd i Sverige ska få uppehållstillstånd som arbetskraftsinvandrare?

Anf. 98 Statsrådet MARIA MALMER STENERGÅRD (M):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan, som kanske var något ledande.

Det är oerhört allvarligt att en statlig aktör planerar ett mord på svenska medborgare i Sverige. Jag känner särskilt med Sveriges judar, där det ju river upp sår i en redan väldigt tuff situation. Vi vet att länder som Iran bedriver olika typer av olovlig underrättelseverksamhet i och mot Sverige, och det är mycket allvarligt men tyvärr ingen nyhet för oss.

Och apropå ledamotens fråga: Det här handlar ju om att kunna upptäcka dessa personer för att säkerställa att de inte får uppehållstillstånd på felaktiga grunder. I oktober presenterade vi direktiv till en utredning som tittar på hur reglerna om bevisbörda och beviskrav när det gäller identitet kan skärpas i asylprocessen. Det blir också en ny lagändring som träder i kraft den 1 mars, som innebär att det ska vara möjligt att återkalla uppehållstillstånd i fler fall, och vi jobbar generellt med att återkalla uppehållstillstånd i fler fall från Migrationsverkets sida. Jag vill också betona vikten av samarbete med Säpo.

Sametingets ledning, styrning och uppföljning

Anf. 99 CARL NORDBLOM (M):

Fru talman! Min fråga går till kulturminister Parisa Liljestränd.

Statskontoret har presenterat en analys av ledningen, styrningen och uppföljningen av Sametinget. I uppdraget ingick att även bedöma om Sametinget fullgör sitt uppdrag och hur myndigheten använder sina resurser. Analysen visar att Sametingens ledning, styrning och uppföljning inte är ändamålsenlig och att Sametinget inte lever upp till sina verksamhetskrav. Dessutom är det väldigt svårt att bedöma myndighetens resultat.

Min fråga är därför: Vilka åtgärder vidtar regeringen med anledning av de brister som har framkommit om Sametinget, bland annat i Statskontorets rapport?

Anf. 100 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Jag vill börja med att poängtera att det var den här regeringen som i mars gav Statskontoret i uppdrag att granska Sametinget eftersom vi såg att det fanns utmaningar och brister. De blev tydliga för oss ganska tidigt.

Det är viktigt att understryka att just Sametinget har en mer självständig roll än andra svenska myndigheter har. Det är Sametingets folkvalda plenum som tillsätter styrelsen, och därmed faller också ett tungt ansvar tillbaka på Sametinget att komma till rätta med de här bristerna.

Parallellt med att Sametinget ska göra sitt jobb i detta och att vi nu också har fått den här rapporten sker också en rad saker inom ramen för departementet och inom regeringen. Bland annat träffar jag Sametingets styrelseordförande nästa vecka. Vi har också vidtagit åtgärder inom ramen för myndighetens regleringsbrev och bereder olika förslag kopplat till Statskontorets rapport.

Skärpning av regelverket i äldreomsorgen

Anf. 101 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Min fråga riktar sig till äldreminister Anna Tenje.

Tyvärr nås vi med jämna mellanrum av rapporter om vanvård och andra missförhållanden, ofta hos oseriösa arbetsgivare, inom äldreomsorgen. Nu senast var det en kommun i Dalarna som drabbades. Där rapporterade personalen om allvarliga felaktigheter. Dessa boenden hade redan tidigare fullt med Ivorrapporter på sig.

Det infördes en lagstiftning för ett antal år sedan som kallas lex Sarah, som innebär att personalen ska ha större möjligheter att rapportera oegentligheter inom vård och omsorg. Min fråga till äldreomsorgsministern är därför följande: Avser regeringen att skärpa regelverket, så att missförhållanden förebyggs och upptäcks snabbare framöver?

Prot. 2023/24:68
8 februari

Frågestund

Anf. 102 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack, ledamoten, för en mycket angelägen fråga!

Jag kan börja med att konstatera att jag har nolltolerans mot oseriösa aktörer och den typ av verksamhet som ledamoten beskriver, alldeles oavsett om det handlar om fristående aktörer eller kommunala aktörer som bedriver omsorg i egen regi.

Jag och Acko Ankarberg Johansson har från regeringens sida nyligen gett Ivo i uppdrag att förtydliga, strama upp och förbättra arbetet gentemot oseriösa aktörer och följa upp tillsynen och tillståndsplikten för dem. Detta är ett viktigt arbete och ett led i att se till att den här delen av välfärden precis som alla andra sköts på ett så bra sätt som möjligt. Varje skattekrona ska gå till dem medlen är till för och dessutom stärka kvaliteten.

Detta är en mycket angelägen fråga för mig och något som jag prioriterar.

Den nya könstillhörighetslagens följer för idrotten

Anf. 103 CARITA BOULWÉN (SD):

Fru talman! Förslaget om ny könstillhörighetslag, som i praktiken skulle innebära att det är fritt för var och en att bestämma och enkelt ändra sitt juridiska kön utan medicinsk utredning eller diagnos, innebär att kvinnor kan behöva tävla mot biologiska män inom idrotten i större utsträckning. Vi har sett flera internationella exempel på hur kvinnors idrottsrelaterade arbete, som de kan ha ägnat hela livet åt, har försumrats till följd av fullständigt orättvisa tävlingsförhållanden som skapats just genom sådana politiska ambitioner.

Ett exempel är Lia Thomas, som blev historisk som den första transkvinnan att vinna ett collegemästerskap i simning i USA. Thomas, som påbörjade en könskorrigering 2019, tilläts tävlas som kvinna 2020. Det finns många fler exempel.

Flera ministrar har i medierna ställt sig bakom utskottsinitiativet, vilket leder till att regeringens ståndpunkt uppfattas som positiv till förslaget. Min fråga är därför: Hur ser kulturministern på idrottsrörelsens förutsättningar för en rättvis idrottsutövning med hänsyn till en ny könstillhörighetslag?

Anf. 104 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M):

Fru talman! Jag får nog hänvisa frågan vidare till min kollega Jakob Forssmed, som är den som har hand om idrottsfrågorna. De har ju tidigare legat under Kulturdepartementet men gör inte längre det. Den som ska svara på frågan är nog statsrådet Forssmed.

Frågestund

Anf. 105 CAROLINE HÖGSTRÖM (M):

Fru talman! Föräldraförsäkringen fyller ju 50 år i år. Den ersatte då moderskapsförsäkringen, som enbart riktade sig till mammor. I och med föräldraförsäkringen, som riktar sig till alla, påbörjade vi arbetet på ett mer jämställt uttag och ett mer jämställt föräldraskap.

Sverige har tack vare föräldraförsäkringen bland världens högsta arbetskraftsdeltagande hos kvinnor, men vi ser en del fortsatta utmaningar.

För 50 år sedan, 1974, tog 0,5 procent av papporna ut föräldraledighet. År 2022 var siffran 30 procent. Vi har således kvar en del utmaningar, kan man säga. Vi ser dessutom fortsatta skillnader i pension och inkomst mellan kvinnor och män.

Min fråga till socialförsäkringsminister Anna Tenje är: Hur planerar regeringen att stärka kvinnors ekonomi och pensioner?

Anf. 106 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Tack, ledamoten, för en mycket angelägen fråga! Inte minst det att föräldraförsäkringen fyller 50 år gör ju frågan dagsaktuell.

Men man kan väl ändå konstatera att bästa sättet att förbättra kvinnors ekonomi och få bukt med denna problematik – jag håller med om att det kan vara ett problem givet att kvinnor har jobbat mindre, varit hemma mer och dessutom kanske tagit ut en större del av vabbandet – stavas arbetslinjen. Om fler kvinnor hade jobbat lika mycket, lika länge och till lika lön som männen hade ju också pensionsgapet varit obefintligt och pensionerna hade varit jämställda.

Det går långsamt framåt, men det går trots allt framåt, och i takt med att kvinnor jobbar mer och har ett mer jämställt arbetsliv kommer också pensionerna på sikt att bli mer jämställda. Men här tror jag att vi kan göra mycket. Intresset delar vi med många: arbetsgivare, branschorganisationer och framför allt våra ansvariga myndigheter. Tillsammans med oss själva har de ett stort ansvar att se till att kunskapen finns, så att man kan fatta kloka beslut.

Kompetensförsörjningen i demensvården

Anf. 107 ULRIKA HEINDORFF (M):

Fru talman! Förra veckan var jag och statsrådet Anna Tenje på besök i Helsingborg. Vi besökte det helt unika sällskapsboendet Sällbo, som både förebygger ofrivillig ensamhet och jobbar generationsöverskridande. Vi besökte också vårdboendet Furillen, där vi bland annat fick höra om hur Helsingborg är i framkant med att göra stadens boenden demensvänliga.

Kompetent personal är en nyckel för en god demensvård. Min fråga till statsrådet Anna Tenje är därför: Vad gör regeringen inom demensområdet och inom kompetensförsörjningen för att underlätta allt det goda arbete som görs ute i landets kommuner?

Anf. 108 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Stort tack, Ulrika Heindorff, för frågan! Det är ju extra glädjande att två ledamöter under dagens frågestund har ställt frågor om demensvården, som ligger mig väldigt varmt om hjärtat.

Det var ett synnerligen bra besök i Helsingborg i förra veckan. Detta är en kommun som verkligen ligger i framkant både när det gäller att satsa på kompetensförsörjning och när det gäller att se till att den kunskap som nu finns inom demensområdet kommer dem som mest behöver den, det vill säga medarbetarna, personerna själva och de anhöriga, till del.

Under den senaste tiden har vi gjort stora satsningar på just demensvården. Vi har sett till att Svenskt Demenscentrum har fått en ökning av anslaget med 3 miljoner. Vi har också bifallit att tre projekt som de driver får 5 miljoner. Vidare har vi sett till att Nationellt kompetenscentrum anhöriga får ytterligare 3 miljoner kronor för att stärka anhörigsatsningen i samband med demensvården. Vi har dessutom sett till att Svedem- och BPSD-registren – de stora kvalitetsregistren – får mer pengar, så att de kan knyta fler kommuner till sig och så att kommunerna får fler metoder för att hålla hög kvalitet.

Äldreomsorgslyftets betydelse för Dalarna

Anf. 109 MALIN HÖGLUND (M):

Fru talman! Även min fråga går till äldre- och socialförsäkringsminister Anna Tenje.

Under de senaste hundra åren har det hänt mycket inom svensk äldreomsorg. Synen på vad som är äldreomsorg har förändrats, liksom utbildningen hos personalen. Tack och lov har vi ersatt den tidigare långvården med särskilt boende för äldre. Där finns möjlighet till gemenskap, om man så vill, vid och utanför måltiderna.

Vi får allt fler äldre i Sverige som har behov, samtidigt som det saknas personal inom hemtjänsten och på särskilda boenden för äldre. Den satsning som har gjorts på Äldreomsorgslyftet har varit uppskattad hos kommunerna. Vi behöver utbilda fler undersköterskor som tillsammans med sjuksköterskor och vårdbiträden gör ett jättebra arbete.

Den satsning som regeringen nu gör på att förlänga och utveckla Äldreomsorgslyftet är bra. Min fråga till statsrådet Anna Tenje är: Vad betyder Äldreomsorgslyftet för Dalarnas 15 kommuner och för Mora, som är min hemkommun?

Anf. 110 Statsrådet ANNA TENJE (M):

Fru talman! Det gäller att vara populär här i slutet av frågestunden – det uppskattas väldigt mycket!

Äldreomsorgslyftet har varit väldigt uppskattat. Det är ju ett av de få riktade statsbidrag som våra kommunala företrädare verkligen har efterfrågat, vilket regeringen har hörsammat. Det handlar om 1,7 miljarder årligen i tre år. För Dalarnas del handlar det om ungefär 58 miljoner för alla kommuner. För Moras del rör det sig om 4 ½ miljon. Detta ökar möjligheterna för Mora kommun att satsa på kompetensförsörjning och på att kompetensutveckla så att fler vårdbiträden kan bli undersköterskor och så att fler undersköterskor kan läsa någon form av specialistutbildning, kan-

ske rörande demens, välfärdsteknik, somatik eller multisjuka. Detta har ett oerhört stort värde.

Framför allt utvecklar vi nu Äldreomsorgslyftet så att pengarna också kan satsas på att stärka minoritetsspråken. Det tror jag blir viktigt för förvaltningskommunerna Borlänge och Älvdalen, eftersom fler då kan få äldreomsorg på sitt minoritetsspråk.

Frågestunden var härmed avslutad.

**§ 11 (forts. från § 9) Svar på interpellation 2023/24:394 om skatte-
stopp för landets kommuner och regioner**

Anf. 111 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Det blir alltid lite knepigt att återuppta debatten efter en sådan här paus, tycker jag, men vi gör vårt bästa.

Till att börja med vill jag säga till mina motdebattörer att det inte finns något förslag om ett skattestopp. Det finns inget direktiv till kommittén om ett skattestopp. Jag tycker att man har gått händelserna i förväg i de inlägg som gjorts här i talarstolen. Det är mycket möjligt att Eva Lindh som ledamot i Skatteutjämningskommittén, som är en parlamentarisk kommitté, har information som jag inte har och som jag, som statsråd, inte ska ha under pågående utredning.

Vi får se vad utredningen landar i, och sedan får vi se vad regeringen kommer fram till. Att jag inte har stängt dörren för skattestopp innebär alltså inte att regeringen förespråkar skattestopp och kommer att driva detta vidare. Det är en väldig skillnad.

Peder Björk frågade om det finns intresse för skattegolv. Nej, det gör det inte – den frågan har över huvud taget aldrig varit uppe för diskussion. Jag tycker att det är bra om kommuner klarar av att sänka skatten. Det har jag själv varit med om att göra i Stockholms stad. Vi sänkte skatten samtidigt som vi kunde höja anslagen till välfärdens kärna. Det tycker jag är bra. Om kommuner klarar av att göra detta och öka utrymmet i hushållens ekonomi i en väldigt ansträngd situation välkomnar jag det. Något skattegolv är alltså inte på tapeten för den här regeringen.

Eva Lindh sa att skatter i sig inte har något egenvärde. Jag hoppas att Eva Lindh ser ett problem med höga och ökande skattesatser i Kommun-sverige. Tilläggsdirektivet till utredningen är tänkt att adressera problematiken med höga och ökande skatter i kommuner och att klyftan ökar alltmer. Problemet är inte att klyftan ökar på grund av att kommuner sänker skatten. Problemet är att klyftan ökar på grund av att en del kommuner höjer skatten och att invånarna får se sin ekonomi urholkas mer och mer för varje månad därför att kommunalskatten höjs.

Vad beror detta på? Behöver vi göra någonting inom utjämnings-systemet för att komma till rätta med det här, eller är det så att vi i dag har ett objektivt fungerande skatteutjämningsystem som kompenserar strukturella brister och som gör att det finns andra godtyckliga skäl till att skattegapet är så stort? Finns det andra komponenter?

Det är absolut fritt fram för en riksdagsledamot att ställa frågor till mig som statsråd, men det är inte fritt fram för mig att svara på vilka frågor som helst. De frågor som Eva Lindh har ställt i denna interpellation är av

sådan art att jag tyvärr inte kan svara på dem eftersom det pågår en utredning just nu. Det är alltså fritt fram att ställa frågor men inte fritt fram för mig att svara på dem, för då kommer jag att bli anmäld till konstitutionsutskottet – kanske av någon från samma parti som Eva Lindh tillhör, vem vet.

Niklas Karlsson hade några frågor och nämnde att skattesänkningarna över tid motsvarar 400 miljarder kronor. Så är det säkert – jag har inte kontrollerat dessa siffror.

Om vi tittar på Socialdemokraternas skuggbudget ser vi förvisso vissa skattehöjningar, men det är långt ifrån 400 miljarder. Socialdemokraterna verkar tycka att dessa skattesänkningar har varit ganska bra, för man föreslår faktiskt ganska sparsamma skattehöjningar i sin skuggbudget. Det tycker jag i och för sig är bra. Det är lätt att ondgöra sig över stora skattesänkningar för att sedan acceptera i princip alla skattesänkningar som har gjorts.

Anf. 112 EVA LINDH (S):

Fru talman! Jag kan konstatera att civilministern uppenbarligen tycker att det är mer okej att svara på frågor från Svenskt Näringsliv om skattestopp än att svara på en riksdagsledamots fråga om samma sak. Jag ville bara kommentera det.

Om man inte vill att kommunerna ska höja skatten ska man kanske ge dem förutsättningar att bedriva sin verksamhet utan att behöva höja skatten. Här finns en skillnad mellan det den SD-styrda regeringen står för och det vi har lagt fram, det vill säga mer resurser till kommuner och regioner så att de inte bara ska kunna upprätthålla välfärdens kärna utan också ska kunna stärka kvaliteten.

Det skulle vara intressant att höra vad civilministern har att säga om den kommunala beskattningsrätten. Olika ministrar har hänvisat till att den är viktig, och Lagrådet och flera utredningar har pekat på att begränsningar i kommuners och regioners möjlighet att höja eller sänka skatten är ett ingripande i det kommunala självstyret. Jag tycker att det kommunala självstyret är viktigt och att vi inte ska begränsa kommuners och regioners beskattningsrätt.

Sammanfattningsvis: Välfärden är viktig. Kommuners och regioners möjlighet att bedriva en bra välfärd är viktig, och då spelar beskattningsrätten en stor roll. När ministern säger att det är mycket möjligt att man kan komma fram till ett mjukt skattestopp tror jag att de flesta tänker att det är en öppning för ett skattestopp.

(Applåder)

Anf. 113 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag tycker att det är stor skillnad på när en arbetsgivarorganisation eller en förening från civilsamhället ställer en fråga och när en riksdagsledamot som själv sitter i den utredning frågan avser ställer en interpellation. Det påverkar givetvis mitt svar eftersom jag måste vara väldigt noga med hur jag svarar på frågan.

Eva Lindh har uppenbarligen bättre minne än jag, men jag svarade väl något i stil med att jag inte stänger dörren för det. Det är möjligt att vi landar där. Vem vet? Det är en idé och ett förslag som har funnits i debatten. Exempelvis föreslog det parti jag företräder det under förra mandat-

perioden. Men nu svarar jag som minister och som ansvarigt statsråd för den parlamentariska utredningen om skatteutjämning, vilket givetvis rent konstitutionellt påverkar mitt svar.

Ett kommunalt skattestopp är inte statistiskt utan kan utformas på olika sätt. Givetvis kan man införa skattestopp som förbjuder kommuner att höja eller sänka skatten, och det vore förmodligen ett ganska stort intrång i det kommunala självstyret. Men det finns olika varianter av skattestopp. Eva Lindh nämnde själv mjukt skattestopp, och man kan införa olika incitament där man genom reglering av statsbidrag och annat uppmuntrar kommuner som inte höjer skatten. Är det ett skattestopp eller något annat? Socialdemokratiska regeringar använde sig av denna möjlighet 1991, 1997 och 1998, så uppenbart har det varit av intresse även för Socialdemokraterna – och Lagrådet underkände det inte då.

Utredningen är snart klar. Låt oss se vad den landar i, och sedan tar vi en ny debatt om detta exempelvis i höst.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 12 Svar på interpellation 2023/24:402 om bank-id för alla i Sverige

Anf. 114 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Denis Begić har ställt frågan hur regeringen ska säkerställa att användningen av Bank-id och andra e-legitimationer uppfyller högsta säkerhetsstandarder samtidigt som användarnas integritet skyddas. Han har även ställt frågan hur statsrådet och Sverige förbereder sig på att möta de kommande teknologiska utmaningarna och innovationerna på området för elektronisk identifiering och digitala tjänster.

Utredningen Säker och tillgänglig digital identitet (I 2022:04) ska utreda och lämna förslag på hur e-legitimationer kan utformas och tillhandahållas på högsta tillitsnivå samt föreslå ändringar som följer av den reviderade e-IDAS-förordningen.

Den 16 oktober lämnade utredningen delbetänkandet *En säker och tillgänglig statlig e-legitimation* (SOU 2023:61). I delbetänkandet presenteras ett förslag på hur en statlig e-legitimation på högsta tillitsnivå kan utformas och tillhandahållas av en statlig myndighet. Syftet med den statliga e-legitimationen är att bidra till samhällets säkerhet och robusthet, motverka bedrägerier och underlätta digital inkludering. Delbetänkandet har varit ute på remiss till cirka 150 remissinstanser med sista svarsdag den 31 januari 2023. Nu bereds delbetänkandet vidare inom Regeringskansliet.

Den reviderade e-IDAS-förordningen som väntas antas i början av 2024 ställer krav på medlemsstaterna att tillhandahålla en digital identitetsplånbok. Med den digitala identitetsplånboken ska fysiska och juridiska personer på ett säkert sätt kunna begära, erhålla, lagra, välja, kombinera och använda personidentifieringsuppgifter och digitala bevis som körkort, utbildningsbevis och e-recept. Den digitala identitetsplånboken kommer att kunna användas i alla offentliga aktörers e-tjänster och i vissa privata e-tjänster. Den digitala identitetsplånboken kommer också att gå att använda i andra EU-länder och precis som den statliga e-legitimationen tillhandahållas på högsta tillitsnivå.

Anf. 115 DENIS BEGIC (S):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Anledningen till att jag ställde interpellationen var att jag för ett tag sedan motionerade om statlig kontroll över Bank-id. Jag har fått en del reaktioner från personer som inte beviljats Bank-id och därför inte kan legitimeras sig. I dagens Sverige är Bank-id ett otroligt viktigt redskap för att kunna utträta bankärenden och mycket annat. Då är det förstås allvarligt att en privat aktör bestämmer vem som får och inte får Bank-id. Det borde vara staten som tillhandahåller detta.

I en alltmer digitaliserad värld där vi inte bara loggar in på sociala medier utan betalar våra räkningar online är det viktigt att hitta en balans mellan säkerhet, effektivitet och integritet för medborgarna. Det är avgörande för att skydda dem. Den nuvarande situationen, där tillgång till e-legitimation i stor utsträckning bestäms av privata aktörer, skapar ojämlikhet och utesluter många, speciellt äldre och personer med funktionshinder. Därför stöder jag kraftigt det statsrådet har redogjort för här, alltså den statliga e-legitimationen.

En annan aspekt är integritetsrisken. Bank-id, som är centralt i vår digitala värld, ägs av bankerna, som kan bestämma vem som ska få bank-id och inte. Risken för dataintrång och för missbruk av den information som de tar del av när du loggar in och ut och gör allt annat är förstås överhängande.

Finansinspektionen har helt riktigt påpekat att den dominerande ställning som Bank-id har, liksom dess centrala roll i många av våra samhällsfunktioner, utgör en säkerhetsrisk. Detta understryker behovet av att vi tar ett större ansvar för säkerheten i våra digitala system, speciellt i ljuset av den hotbild som ändå finns mot Sverige och svenska medborgare.

Jag har inte tittat på alla 150 remissvar men på en hel del av dem. En del säger ingenting, och sedan finns det en del som tycker saker. Jag tycker därför att det är viktigt att regeringen och statsrådet tar detta på största allvar när man nu ska gå in i det här arbetet.

Jag ställde därför dessa frågor om hur vi skyddar oss mot attacker och om hur vi gör för att Bank-id inte ska vara den enda möjligheten att logga in på banken eller på Skatteverket, spelsajter eller vad det nu kan vara. Det är otroligt viktigt att vi har system som är robusta.

Anf. 116 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag tror att denna interpellationsdebatt möjligtvis blir något mer sansad, höll jag på att säga, än den förra. Jag gör ändå, efter att ha hört Begics inlägg, bedömningen att vi är väldigt överens. Jag instämmer helt i att e-legitimationer är otroligt viktiga, och att de är säkra är naturligtvis helt avgörande. Detta skapar väldigt bra förutsättningar att kunna utföra allt fler ärenden på internet på ett säkert och tillförlitligt sätt.

Det är också viktigt att de håller högsta tillitsnivå. Det gör legitimeringen på nätet säkrare. Vi vet att många använder kapning av e-legitimationer som ett sätt att bedra människor, inte minst äldre. Det är, tycker jag, otroligt hjärtskärande att ta del av alla de berättelser vi får höra.

Av denna anledning tillsatte vi den här utredningen väldigt tidigt, nästan på en gång efter att jag blivit civilminister. Jag tror att det var den första utredning jag tillsatte. Den skulle ta fram förslag om hur en statlig e-legitimation på högsta tillitsnivå skulle kunna se ut och utformas. Vi har fått

Prot. 2023/24:68

8 februari

Svar på
interpellationer

ett delbetänkande med konkreta förslag, men vi inväntar fortfarande slutbetänkandet – jag tror att det ska komma den 31 maj.

Sverige är i dag ett av fyra länder i EU som saknar en e-legitimation på högsta tillitsnivå. De e-legitimationer vi har i dag, Bank-id, som är den dominerande, och Freja, där du inte behöver ha ett bankkonto för att få tillgång till tjänsten, uppfyller inte kraven för högsta tillitsnivå.

Regeringen gör också bedömningen att det är rimligt att det är en statlig myndighet som utfärdar en statlig e-legitimation, precis som det är en statlig myndighet som utfärdar pass och andra nationella identitetshandlingar, exempelvis körkort. De privata aktörer som finns på marknaden har dessutom inte visat intresse av att erbjuda en e-legitimation på högsta tillitsnivå. Jag tycker att det är viktigt att säga att Bank-id och Freja stöder förslaget om en statlig e-legitimation. Den ska alltså inte ses som en konkurrent till de privata alternativ som i dag fungerar väldigt väl utan som en komplettering och ett sätt att göra de privata alternativen ännu säkrare.

Jag tycker också att det är värt att nämna, som jag gjorde inledningsvis, att denna e-legitimation på högsta tillitsnivå också ska möjliggöra en introducering av den digitala identitetsplånboken inom EU, som ska göra att vi på ett lättare och smidigare sätt kan identifiera oss digitalt i hela unionen. Detta kommer att underlätta resande, boende, uppsökande av sjukvård och vad det nu kan vara i hela unionen.

Jag ska också lägga till att regeringen inte vilar på hanen. Vi avsatte 40 miljoner kronor till Digg, Myndigheten för digital förvaltning, som ska börja utforma och ta fram en sådan här e-legitimation. Vi inväntar alltså inte ens slutbetänkandet innan vi avsätter pengar, utan vi avsätter pengar redan 2024 för att förbereda ett framtagande av en statlig e-legitimation.

Regeringen jobbar alltså på hårt i denna fråga. Det är en prioriterad fråga för regeringen, och jag delar helt bedömningen att Sverige behöver en statlig e-legitimation på högsta tillitsnivå.

Anf. 117 DENIS BEGIC (S):

Fru talman! Jag vet inte hur den förra debatten gick, men jag har ingen anledning att vara vare sig arg eller fundersam kring vad som händer. För mig är det viktigt vad som nu händer i Sverige; därför ställde jag denna fråga.

Jag får mejl av medborgare där det står: Det är otroligt jobbigt för mig, för jag begick ett brott för nio år sedan och kan inte få bank-id eller göra de samhällstjänster som en god medborgare ska kunna göra. Därför är det viktigt för mig att fråga statsrådet var vi är någonstans i denna diskussion.

Jag ställde två frågor, och jag tycker att jag har fått svar av statsrådet – det tackar jag för. Den andra frågan handlar om tekniken och hur vi ska göra. De tekniska innovationerna går otroligt fort. Vi såg i går hur människor blir bedragna i Sverige; statsrådet kanske följde *Uppdrag granskning*. Det var skrämmande att se. Den tekniska utvecklingen springer ifrån oss ibland. Varken politiken eller samhället hinner faktiskt med. Därför måste vi vara väldigt innovativa.

Jag ställde därför frågan om vad regeringen gör för att den innovativa sektorn i Sverige, som är så pass bra, ska kunna fortsätta vara bäst i världen. Det finns förstås saker som är avgörande. Det handlar om lagstiftningen, och det handlar om hur regeringen hjälper till med de nya innovationscentrum som ska komma. Men det handlar också om hur viktigt det

är att vi snabbt anpassar oss till de säkerhetsrisker vi är medvetna om. Vem trodde för bara några år sedan att det skulle se ut som det gör i världen i dag?

Vi är utsatta; det ser vi dagligen. Ibland när man ska logga in med bank-id får man veta att man inte kan det just då för att något har hänt, och oftast vet vi inte vad.

Jag har också, statsrådet, läst att varken Freja eller Bank-id har några invändningar. Problematiken är att det för att logga in på vilken bank som helst bara är Bank-id och inget annat som gäller. Vi måste fundera på om det är rimligt eller orimligt att det krävs en viss sorts tjänst från en privat ägare för att logga in på banken.

Jag hoppas att det inte är detta de är ute efter. Vi vet att det loggas. Även om de förmodligen har bra kontroll vet vi att det går att se varifrån människor loggat in, vilken apparat som har använts, om man befunnit sig i Sverige eller utomlands, hur det sett ut och så vidare. På det sättet går det att spåra var människor är.

Vad används dessa loggar till? Det kan jag inte svara på, för det är inget man uppger; det är förmodligen affärshemligheter. Det handlar förmodligen om saker för att kunna ge oss ytterligare tjänster som vi skulle kunna behöva. Jag skulle därför vara otroligt tacksam om jag hade ett statligt bank-id som jag kan logga in med på vilken bank jag vill, där man bara har rätt att se min identitetshandling och inte var jag är, hur det ser ut och så vidare. Jag hoppas att statsrådet förstår vad jag menar.

Sveriges framtid i den digitala eran beror på vår förmåga att anpassa oss, lära oss och också samarbeta med andra länder. De tekniska utmaningar vi kommer att ha borde vara högst prioriterade för Sverige – och jag är glad över att statsrådet svarar så. Vi har inget annat att säga än att vi måste skydda våra medborgare, inte bara mot yttre hot utan även mot id-hot, kan man säga.

Anf. 118 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! Jag får nästan gå hem och fira med champagne ikväll! Jag tror att det är första gången en interpellant har sagt att han eller hon är tillfredsställd med det svar jag har gett på interpellationen. Jag tackar så mycket för det erkännandet.

En av flera anledningar till att vi nu inför en statlig e-legitimation är just tillgängligheten: att samtliga medborgare ska kunna få tillgång till en e-legitimation även om man exempelvis saknar bankkontonummer. Man ska inte vara beroende av i princip kanske ett eller två privata alternativ för att kunna få en e-legitimation, utan detta ska staten kunna erbjuda. Tillgänglighetsargumentet är alltså ett av många skäl att införa detta.

Bank-id har ändå fungerat väldigt väl. Det upphandlades under tidigt 2000-tal därför att man såg att banksektorn var mycket lämpad för att utfärda e-legitimationer. Detta har bidragit till Sveriges djupa och väldigt avancerade digitalisering och har gjort att 94 procent av svenska folket – en av de högsta andelarna i världen – använder internet varje vecka och utför många av sina tjänster digitalt. Bank-id har alltså varit otroligt viktigt för digital innovation och digital delaktighet i Sverige. Vi måste ändå ge dem att detta har tjänat Sverige väl.

Prot. 2023/24:68
8 februari

Svar på
interpellationer

Man kan alltid tycka att det är ett problem att det finns en dominerande aktör, men som sagt finns också Freja. Sedan kan man inte tvinga privata aktörer att starta e-legitimationer, utan jag tror att den dominerande ställning som Bank-id har beror på att det är en väl fungerande tjänst som har efterfrågats av svenska folket. Dessutom är det samtliga storbanker som driver och står bakom Bank-id. Nu kommer som sagt det statliga komplementet, som jag hoppas ska bli utbrett.

Denis Begic breddar debatten om cybersäkerhet generellt och hur vi ska skydda oss. Jag vill bara säga att cybersäkerhetsfrågorna ligger på civilförsvarsminister Carl-Oskar Bohlin's bord och att bankernas e-legitimation ligger på finansmarknadsminister Niklas Wykmans bord. Jag vill bara få detta sagt. Jag kan ändå kommentera en del.

Det pågår en hel del arbete för att stärka Sveriges cybersäkerhet, men vi kommer att behöva göra mycket mer. En sak jag kan nämna är bildandet av ett cybercampus på KTH, Kungliga Tekniska högskolan, som kommer att vara ett viktigt bidrag till detta.

För två veckor sedan tog regeringen beslut om att ge PTS, Post- och telestyrelsen, utökade uppdrag för att stärka vårt försvar gentemot så kallade hybridattacker mot elektronisk kommunikation, med särskilt fokus på undervattenskablar.

Vi har inom EU förhandlat om cyberresiliensakten, som ska certifiera samtliga produkter som kan vara uppkopplade, vilket i dag är betydligt fler än vad vi tänker på i vår vardag. Detta är ett sätt att stärka cyberresiliensen.

Jag är övertygad om att vi med den utveckling som vi i dag ser inom AI, artificiell intelligens, kommer att kunna använda AI-teknik som ett sätt att upptäcka cyberhot. Detta är något som jag verkligen hoppas ska kunna ske, och jag tror också att det kommer att ske. Där jobbar regeringen med ett brett fält av områden för att stärka AI-utvecklingen. Inte minst AI-kommissionen är ett viktigt bidrag i detta arbete, men det kommer som sagt att behövas mer.

Begic nämnde de fasansfulla bedrägerier som sker inte minst mot många av landets äldre. Där har vi gett ytterligare uppdrag till Konsumentverket att återkomma med förslag om hur vi kan stärka skyddet ännu mer. Här spelar också Justitiedepartementets många åtgärder en stor roll.

Anf. 119 DENIS BEGIC (S):

Fru talman! Jag är glad att statsrådet kan fira med champagne i kväll. Det tänker inte jag göra, för det kommer säkert någon annan interpellationsdebatt där vi blir arga på varandra. Till dess säger jag att vi absolut är överens i denna fråga. Det känns otroligt bra att höra detta.

Jag vet att det är ungefär 8 ½ miljon svenskar som använder Bank-id, men problemet är att Bank-id alltid har varit dominerande. Det kom på plats först, och man ska definitivt ge dem en eloge för den digitalisering som Sverige har fått tack vare deras tjänst. Jag använder den själv när jag ska beställa en sådan PAP-mask som jag har för min sömnapné. Den beställs med hjälp av Bank-id, och sedan kommer den hem.

Det är alltså en fantastiskt bra tjänst som vi har fått, men det var många år sedan. Nu behövs ett språng mot något säkrare. Vi behöver ligga i framkant när det gäller hur vi säkrar våra medborgare, just därför att vi just nu har en hotbild, både mot Sverige som land, från andra aktörer, och mot

våra medborgare. Då är det viktigt att vi som land funderar på hur vi ska göra.

Därför har jag en sista fråga till statsrådet, som han kanske inte kan eller vill svara på i detta läge: Kommer vi att behöva lagstifta så att statliga bank-id används även på den privata marknaden? Kommer man att bli tvungen att öppna för att det ska gå att logga in även med en statlig e-legitimation?

Anf. 120 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD):

Fru talman! När det gäller den sista frågan kommer det inte att bli ett krav. Det beror helt på hur behoven ser ut. Det blir lite tekniskt, men Bank-id talar om att man ska börja med att identifiera sig med den statliga e-legitimationen. Sedan, när man ska manövrera sig fram till fler tjänster, kan det räcka att identifiera sig med exempelvis Bank-id eller andra digitala identiteter som kan komma. Där snubblade jag lite på orden, men jag har inte intagit champagnen ännu, om någon undrade.

Något generellt krav kommer det inte att finnas, utan den statliga e-legitimationen är ett sätt att nå upp till kravet att ha en e-legitimation på högsta tillitsnivå. Vi tycker att det är rimligt att statliga myndigheter, precis som de utfärdar analoga fysiska identiteter, också har ansvar för att utfärda en elektronisk identifikation. Detta kommer att göra våra digitala tjänster och identiteter säkrare. Det kommer att bli svårare att kapa digitala identiteter som är utfärdade av en myndighet.

Till syvende och sist blir det de olika företagen som själva bestämmer vilken säkerhet som ska krävas. Alla digitala tjänster behöver förmodligen inte den högsta tillitsnivån, medan andra digitala tjänster behöver höja tillitsnivån. Det beror helt på vilka typer av tjänster som ska utföras.

Interpellationsdebatten var härmed avslutad.

§ 13 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Redogörelse

2023/24:NL1 Verksamhetsredogörelse för Nämnden för lön till riksdagens ombudsmän och riksrevisorn 2023

EU-dokument

COM(2023) 781 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om ändring av Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/65/EU vad gäller omfördelning av vetenskapliga och tekniska uppgifter till Europeiska kemikaliemyndigheten

COM(2023) 783 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ändring av Europaparlamentets och rådets förordningar (EG) nr 178/2002, (EG) nr 401/2009, (EU) 2017/745 och (EU) 2019/1021 vad gäller omfördelning av vetenskapliga och tekniska uppgifter och förbättring av samarbetet mellan unionens byråer på kemikalieområdet

Prot. 2023/24:68
8 februari

Svar på
interpellationer

§ 14 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 7 februari

2023/24:438 Tillstånd för havsvindparker vid södra Skånes kust
av *Adrian Magnusson* (S)

till statsrådet *Romina Pourmokhtari* (L)

2023/24:439 Översyn av plan- och bygglagen

av *Johan Andersson* (S)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:440 Åtgärder mot betygssiffel

av *Åsa Westlund* (S)

till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

2023/24:441 Förbättrad folkhälsa genom skydd av barn från våldspornografi

av *Åsa Eriksson* (S)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

2023/24:442 Oseriösa vårdgivare inom äldreomsorgen

av *Mikael Dahlqvist* (S)

till statsrådet *Anna Tenje* (M)

2023/24:443 Krav på teleoperatörers krisberedskap

av *Linus Sköld* (S)

till statsminister *Ulf Kristersson* (M)

2023/24:444 Skilda badtider för män och kvinnor

av *Sara Gille* (SD)

till statsrådet *Paulina Brandberg* (L)

§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 7 februari

2023/24:572 Samtalsstöd för landets värnpliktiga

av *Mikael Larsson* (C)

till försvarsminister *Pål Jonson* (M)

2023/24:573 Kinas agerande gällande flygrutter i Taiwansundet

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:574 Avveckling av ägandet i Sweden House i Sankt Petersburg

av *Elisabeth Thand Ringqvist* (C)

till utrikesminister *Tobias Billström* (M)

2023/24:575 Förstärkt källskydd och skydd av polisens arbetsmetoder

av *Katja Nyberg* (SD)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

2023/24:576 Svensk sjöfarts konkurrenskraft

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

Prot. 2023/24:68

8 februari

2023/24:577 Rätt till förskoleklass för barn med intellektuell funktionsnedsättning

av *Nadja Awad* (V)

till statsrådet *Lotta Edholm* (L)

2023/24:578 Svensk sjöfarts konkurrenskraft

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet *Andreas Carlson* (KD)

2023/24:579 Klimatdeklaration av bilar

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet *Romina Pourmokhtari* (L)

§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 7 februari

2023/24:533 Den regionala kulturens finansiering

av *Lawen Redar* (S)

till kulturminister *Parisa Liljestrand* (M)

2023/24:525 Ekonomiskt stöd till barns idrottande

av *Lawen Redar* (S)

till finansminister *Elisabeth Svantesson* (M)

2023/24:526 Ekonomiskt stöd till barns idrottande

av *Lawen Redar* (S)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

2023/24:517 Gränsälvstadgan

av *Ida Karkiainen* (S)

till landsbygdsminister *Peter Kullgren* (KD)

2023/24:534 Placeringen av en ny jakt- och viltvårdsmyndighet

av *Runar Filper* (SD)

till landsbygdsminister *Peter Kullgren* (KD)

2023/24:535 Föräldraalienation

av *Runar Filper* (SD)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

2023/24:518 Direktivet för hållbarhetsrapportering

av *Katarina Luhr* (MP)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

2023/24:522 Rätten till vissa vatten i övre delen av Västerbottens län

av *Isak From* (S)

till statsrådet *Erik Slottnér* (KD)

2023/24:531 Resurser till kommuner för arbete med psykisk ohälsa

av *Martina Johansson* (C)

till socialminister *Jakob Forssmed* (KD)

2023/24:524 Förtydligande av möjligheten för privatpersoner att delta på stödtjänstmarknaden

av *Rickard Nordin* (C)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:523 En strategi för solcellsparkar

av *Rickard Nordin* (C)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:530 It som femte transportslag

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:528 Skyddade boenden som tvingas stänga

av *Maj Karlsson* (V)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:532 Stödinsatser vid prostitution

av *Maj Karlsson* (V)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:529 Svensk medborgare i Iran

av *Heléne Björklund* (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:536 Global Deal

av *Aida Birinxhiku* (S)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:537 Stopp av bistånd till UNRWA

av *Staffan Eklöf* (SD)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:539 Klimakteriets påverkan på arbetslivet

av *Lars Mejern Larsson* (S)

till arbetsmarknads- och integrationsminister Johan Pehrson (L)

2023/24:538 Nordisk samverkan för jämställdhet

av *Eva Lindh* (S)

till statsrådet Jessica Roswall (M)

2023/24:546 Hantering av kontrollärenden inom personlig assistans

av *Christofer Bergenblock* (C)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:541 Säkra hyresavtal för statlig verksamhet

av *Mikael Eskilandersson* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:545 Samverkan vid etablering av havsvindkraft

av *Tomas Kronståhl* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2023/24:543 Gratulationer efter val i Taiwan

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:542 Ungas överrepresentation i dödsolyckor

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:544 En ytterligare skärpt förverkandelagstiftning

av *Rasmus Ling* (MP)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.55 och
av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	1
§ 3 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer	1
§ 4 Anmälan om faktapromemoria	2
§ 5 Ärende för hänvisning till utskott	2
§ 6 Svar på interpellation 2023/24:316 om extra stöd till barn i samhällsvård	2
Anf. 1 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	2
Anf. 2 MARCUS WENNERSTRÖM (S)	3
Anf. 3 MONA OLIN (SD)	4
Anf. 4 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	5
Anf. 5 MARCUS WENNERSTRÖM (S)	6
Anf. 6 MONA OLIN (SD)	7
Anf. 7 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	7
Anf. 8 MARCUS WENNERSTRÖM (S)	8
Anf. 9 Statsrådet CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M)	8
§ 7 Svar på interpellation 2023/24:400 om hjälp till tolkar och andra som jobbat för svensk militär i Afghanistan	9
Anf. 10 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	9
Anf. 11 ANNIKA HIRVONEN (MP)	9
Anf. 12 STEFAN OLSSON (M)	10
Anf. 13 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	11
Anf. 14 ANNIKA HIRVONEN (MP)	12
Anf. 15 STEFAN OLSSON (M)	13
Anf. 16 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	13
Anf. 17 ANNIKA HIRVONEN (MP)	14
Anf. 18 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	14
§ 8 Svar på interpellation 2023/24:386 om förutsättningarna för Kriminalvården	15
Anf. 19 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	15
Anf. 20 RASMUS LING (MP)	16
Anf. 21 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	17
Anf. 22 RASMUS LING (MP)	18
Anf. 23 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	19
Anf. 24 RASMUS LING (MP)	20
Anf. 25 Justitieminister GUNNAR STRÖMMER (M)	20
§ 9 Svar på interpellation 2023/24:394 om skattestopp för landets kommuner och regioner	21
Anf. 26 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	21
Anf. 27 EVA LINDH (S)	22
Anf. 28 JAN ERICSON (M)	23
Anf. 29 PEDER BJÖRK (S)	24
Anf. 30 NIKLAS KARLSSON (S)	25

Anf. 31 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	26	Prot. 2023/24:68
Anf. 32 EVA LINDH (S)	27	8 februari
Anf. 33 JAN ERICSON (M)	28	
Anf. 34 PEDER BJÖRK (S).....	28	
Anf. 35 NIKLAS KARLSSON (S)	29	
(forts. § 11).....	29	
Ajournering.....	29	
Återupptaget sammanträde.....	29	
§ 10 Frågestund.....	29	
Anf. 36 TREDJE VICE TALMANNEN	29	
<i>Sjukvårdens beredskap för kris och krig.....</i>	<i>30</i>	
Anf. 37 MARKUS SELIN (S).....	30	
Anf. 38 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	30	
Anf. 39 MARKUS SELIN (S).....	30	
Anf. 40 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	30	
<i>En ny könstillhörighetslags effekter på migrationen</i>	<i>31</i>	
Anf. 41 LEONID YURKOVSKIY (SD)	31	
Anf. 42 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	31	
Anf. 43 LEONID YURKOVSKIY (SD)	31	
Anf. 44 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	32	
<i>Sjukvården i krigstid.....</i>	<i>32</i>	
Anf. 45 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	32	
Anf. 46 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	32	
Anf. 47 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	32	
Anf. 48 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	33	
<i>Höjd dagersättning till ukrainska flyktingar.....</i>	<i>33</i>	
Anf. 49 MARTIN ÅDAHL (C).....	33	
Anf. 50 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	33	
Anf. 51 MARTIN ÅDAHL (C).....	34	
Anf. 52 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	34	
<i>Förebyggande åtgärder mot oljeutsläpp</i>	<i>34</i>	
Anf. 53 KATARINA LUHR (MP).....	34	
Anf. 54 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	35	
Anf. 55 KATARINA LUHR (MP).....	35	
Anf. 56 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	35	
<i>Personnummer till ukrainska flyktingar</i>	<i>35</i>	
Anf. 57 MAGNUS RESARE (M)	35	
Anf. 58 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	35	
Anf. 59 MAGNUS RESARE (M)	36	
Anf. 60 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	36	
<i>Ett flexibelt sjukförsäkringssystem.....</i>	<i>36</i>	
Anf. 61 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	36	
Anf. 62 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	36	
Anf. 63 INGEMAR KIHLESTRÖM (KD).....	37	

Anf. 64 Statsrådet ANNA TENJE (M)	37
<i>Asylsökande från Uzbekistan</i>	37
Anf. 65 MAURICIO ROJAS (L)	37
Anf. 66 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	37
Anf. 67 MAURICIO ROJAS (L)	38
Anf. 68 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	38
<i>Ekonomisk trygghet för personer med sjuk- och aktivitetsersättning</i>	38
Anf. 69 JESSICA RODÉN (S).....	38
Anf. 70 Statsrådet ANNA TENJE (M)	39
<i>Det civila försvarets uthållighet</i>	39
Anf. 71 SARA-LENA BJÄLKÖ (SD)	39
Anf. 72 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	39
<i>Personalbristen i äldreomsorgen</i>	40
Anf. 73 NADJA AWAD (V).....	40
Anf. 74 Statsrådet ANNA TENJE (M)	40
<i>Arbetsmarknadsprövning vid arbetskraftsinvandring</i>	40
Anf. 75 EMELIE NYMAN (C).....	40
Anf. 76 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	41
<i>En kulturkanon</i>	41
Anf. 77 EMMA AHLSTRÖM KÖSTER (M).....	41
Anf. 78 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	41
<i>Lantbrukarnas roll i Sveriges beredskap</i>	42
Anf. 79 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	42
Anf. 80 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	42
<i>Judiskt liv i Sverige</i>	42
Anf. 81 PER-ARNE HÅKANSSON (S).....	42
Anf. 82 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M).....	43
<i>En ny byggnads- och reparationsberedskap</i>	43
Anf. 83 MIKAEL ESKILANDERSSON (SD)	43
Anf. 84 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	43
<i>Försäkringskassans hantering av personlig assistans</i>	44
Anf. 85 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	44
Anf. 86 Statsrådet ANNA TENJE (M)	44
<i>Stärkande av demenssjukvården</i>	44
Anf. 87 THOMAS RAGNARSSON (M).....	44
Anf. 88 Statsrådet ANNA TENJE (M)	44
<i>Utnyttjande av arbetskraft från tredjeland</i>	45
Anf. 89 ZARA LEGHISSA (S).....	45
Anf. 90 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	45
<i>Översyn av närståendepenningen</i>	45
Anf. 91 CLARA ARANDA (SD)	45
Anf. 92 Statsrådet ANNA TENJE (M)	46
<i>Cybersäkerhet</i>	46
Anf. 93 ALEXANDRA ANSTRELL (M)	46
Anf. 94 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M)	46

<i>Avregleringens effekter på trafikområdet</i>	46	Prot. 2023/24:68
Anf. 95 JAMAL EL-HAJ (S)	46	8 februari
Anf. 96 Statsrådet CARL-OSKAR BOHLIN (M).....	47	
<i>Uppehållstillstånd till iranska agenter</i>	47	
Anf. 97 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD).....	47	
Anf. 98 Statsrådet MARIA MALMER STENERGARD (M)	47	
<i>Sametingets ledning, styrning och uppföljning</i>	48	
Anf. 99 CARL NORDBLOM (M)	48	
Anf. 100 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	48	
<i>Skärpning av regelverket i äldreomsorgen</i>	48	
Anf. 101 MIKAEL DAHLQVIST (S).....	48	
Anf. 102 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	49	
<i>Den nya könstillhörighetslagens följder för idrotten</i>	49	
Anf. 103 CARITA BOULWÉN (SD)	49	
Anf. 104 Kulturminister PARISA LILJESTRAND (M)	49	
<i>Kvinnors ekonomi och pensioner.....</i>	50	
Anf. 105 CAROLINE HÖGSTRÖM (M)	50	
Anf. 106 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	50	
<i>Kompetensförsörjningen i demensvården.....</i>	50	
Anf. 107 ULRIKA HEINDORFF (M)	50	
Anf. 108 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	51	
<i>Äldreomsorgslyftets betydelse för Dalarna</i>	51	
Anf. 109 MALIN HÖGLUND (M).....	51	
Anf. 110 Statsrådet ANNA TENJE (M).....	51	
§ 11 (forts. från § 9) Svar på interpellation 2023/24:394 om		
skattestopp för landets kommuner och regioner.....	52	
Anf. 111 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	52	
Anf. 112 EVA LINDH (S)	53	
Anf. 113 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	53	
§ 12 Svar på interpellation 2023/24:402 om bank-id för alla i		
Sverige.....	54	
Anf. 114 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	54	
Anf. 115 DENIS BEGIC (S)	55	
Anf. 116 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	55	
Anf. 117 DENIS BEGIC (S)	56	
Anf. 118 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	57	
Anf. 119 DENIS BEGIC (S)	58	
Anf. 120 Statsrådet ERIK SLOTTNER (KD)	59	
§ 13 Bordläggning.....	59	
§ 14 Anmälan om interpellationer.....	60	
§ 15 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	60	
§ 16 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	61	
§ 17 Kammaren åtskildes kl. 15.46.....	63	